

EX-LIBRIS

Egyes szám ára 8 lej

Egy évre száthatvan lej, egy félvévre kilencven lej. egy negyedévre negyvenlejt. — —
Ez a szám, kettősszám.

Félhavi értesítő a szellemi élet minden ágáról * Revista bilunara bibliofililor * Halbmonatsschrift für Bücher-freunde in Rumänien Revue bimensuelle pour les amateurs des livres de Roumanie

Telefonszám : 570

Szerkesztőség - Kiadóhivatal - Redaction - Adm.
CLUJ-KOLOZSVÁR-KLAUSENBURG Str. Matia 1

Ady Endre

Ma ötven éve, hogy Ady megszületett. Erre az ünnepi napon nincs különös mondani valónk nekünk, akik minden kiemelkedő dátumtól függetlenül minden nap újra meg újra éreztük, vallottuk és hirdettük ennek az óriási magyar költőnek — nemcsak lírai zsenialitását, hanem szinte politikai aktualitását is. Nem mintha azt hinnők, hogy a költőt — s láne az olyan független egyéniséget, mint Ady Endre volt, — bármelyik politikai mozgalom, vagy bármelyik társadalmi osztály kisajátíthatná magának. Hanem igenis tudtuk, hogy nem volt még igazán nagy költő, aki ne lett volna egyúttal nagy utmutató is — és nem voltak még nagy mutatók, amelyeknek ne kellett volna lennie a legkevésbé a leggyakorlati életben, a személyek mindennapi magánéletében és a nemzetek mindennapi politikai életében is.

Annyira igaz ez és annyira világos, hogy nem kell nekünk felfedeznünk: felfedezte ezt már előttünk elsősorban az a retrográd hivatalosság, amely nem hiába furta a fejét az általa hagyománynak nevezett életelen megszokások porában, amikor ez az új, életteli telé lángész megjelent. Nem hiába támadt olyan óriási felhördülés verseinek nyomán: érezték, hogy olyasvalaki jelentkezik itt, akinek szava nagyobb és mélyebbreható forradalmat jelent majd a magyar lélekben, mint ezer apró-cseprő mozgalom, bankett, felvonulás... A hivatalos esztétikusok nem indították volna meg a gyűlöletheadjáratakat Ady ellen csak azért, mert tehetséges volt. De gondolatainak bátorságát, meglátásának igazságát nem tudták neki megbocsátani.

Ma talán már kár is visszagondolni azokra az esztendőkre, amikor a huszadik század legnagyobb magyar költőjét futó bolondnak igyekeztek beállítani. Miért elvennünk fel egy olyan vitát, amelyet végképpen megoldott és lezárt az a tény, hogy: senki, senki olyan döntő változást nem vitt végbe a magyar fatalitás felkületén, mint Ady Endre. Akik szidják, kicsinyítik, azok is már azzal a féltő mozdulattal nyulnak hozzá, ahogy a klasszikus költő alakjaihoz szoktak nyulni. Igen, alig né-

hány éve, hogy a végzetes betegség elszakította közülünk s ma már mindenki a magyar irodalom legragyogóbb klasszikusai közé számítja azt az óriási embert, aki, ha élne, most kezdene csak idősebb emberré lenni...

Benedek Elek

A napokban megint körünkben járt a magyar nép legnagyobb mesemondója, Benedek Elek, aki kisbaciai magányában még mindig olthatatlan kötelességérzettel dolgozik a magyar ifjuság nemes érzelmi felkeltésében. Benedek Elek zengzetes szavát megint hallhatta a kolozsvári közönség, megint elzarándokoltak a gyerekek a órága „nagyapó“-hoz, aki hovatovább ötven teljes esztendeje kertesze a gyermeki léleknek. Háta mögött már egy egész könyvtár,

de mesélő kedve nem apad: minden év újabb drágagyöngyöt emel ki a lelkéből, minden karácsonyfa alatt újabb Benedek Elek könyv árasztja szét maga körül egy páriarcha nagy szívének apadhatatlan szeretetét és melegségét. Nemzedeketek nőtek fel az ő útmutatásai nyomán és a pöttöm kicsinyek az olvasástudományuk első boldogságát az ő meséin próbálják ki. Mindnyájunk körülrajongott nagy embere, most megint otthon van a kisbaciai csendességben és reánk gondol szüntelenül. Lelkünkben fel-sikoltó üdvözlés az, amikor Kisbacia felé fordulunk és azt izenjük neki: Boldogok vagyunk, ha felkeresel bennünket, de mi akkor is veled vagyunk, amikor már hó futja be feléd az utat. Veled vagyunk, s ahogy forgatjuk könyved lapjait, mintha csendesen a te üveg-lelkedet érintenéd meg, amely megszűri, kristályosan engedti át nekünk a fényt, a tisztaságot.

Egy félóra Makkai püspökkel

— Régente minden nap olvashattam két három órát, de ma már egy órai időm sincs, hogy visszatérhessek kedvenc könyveimhez — mondotta e sorok írójának Makkai Sándor, a püspök. Csodálkozik hát, ha nincs semmi érkezésem irodalmi tervek megvalósításához — de azért derős-

mekhez, amelyekben Erdély zavartalan álmának kékje csillog. Komoly életöröm, a munka boldog vállalása, a bizakodó világnézet puha árnyulatai játszanak a szemében, az ajka körül és nem csodálkozom, amikor azt mondja nekem:

— Dickenset olvasom a biblián

optimizmus csillog ki a szeméből, amely sejtetni engedi: nincs semmi baj! Elég fiatal vagyok hozzá, hogy mégis csak sorát ejtsem a terveimnek.

A negyven éven inneni püspök szeméből nem csak a hívő olvas ki megnyugvást a maga számára, de az íróember is. Jól esik oda-menekülni ezekhez a tiszta sze-

kívül. Már gyermek korom óta minduntalan visszatérek hozzá. Előveszem, abba hagyom, előveszem, abba hagyom, Dickens világa nélkül el sem tudom képzelni az életemet. Nálunk különben családi hagyomány ez az örökké mosolygó angol. Apámnak is ő volt szívéhez nőtt írója, édes anyámnak is, Dickens jellemem

keresztül tanultam megismerni a világot és mint író is folyton bámulom őt, a főkéletes kifejezési művészetnek és a megszólalásig hű emberábrázolásnak e ritka nagy mesterét. Nem mondom szeretem az ellenkező polust, Dosztojevskit, Tolsztojt, az oroszokat, értvén ellenkező polus alatt nem céljukat, hiszen ebbe minden nagy író találkozik, hanem a klimát, amely alatt egyik író csak az örömet látja, a másik pedig ködös, morbid légkörben kapaszkodik fel a csucsra.

Néhány modern külföldi nevet is felsorol Makkai a Gaisworhty, Shaw stb., neveit, a magyarok közül főképen Gárdonyit emeli ki, de ha el is kerülte eddig, szavai mögött megcsillan, hogy fő olvasmánya mégis csak a historia.

— Ez is családi hagyomány nálunk — bólint mosolyogva ennél a megállapításunknál, — hiszen volt Enyeden, testvérem is historiával foglalkoztak, jó magamnak is a történelem jelentette egyik fő vonzalmomnak a tárgyát. Igaz, én kézikönyv helyett történelmi regényt irtam...

Nem volt elkerülhető, — de különben is miért kerültük volna el? — hogy ne beszéljünk az Ördögsekerről. Budapestről hazakerkező erdélyiek azt mondják, hogy odaát ma valóságban Ördögsekérláz van. Akadnak könyves boltok, amelyek kirakataiban egyebet sem lehet látni, csak Makkai könyvet. Óriási könyv-siker, amelyből az egész erdélyi irodalom látja a hasznát. Mert egy csapásra felduzzadt az érdeklődés, a leszakadt magyarság irodalma iránt.

Kérem Makkai püspököt, hogy engedjen bepillantást műhelytitkaiba és mesélje el az Ördögsekér keletkezésének történetét.

— Az Ördögsekéret tulajdonképpen hat hét alatt írtam meg. De dolgoztam rajta négy évig. Négy év munkájába telt, amíg összehordtam hozzá a történeti anyagot, könyvtárakból, levéltárakból, feldelmek levelezéseiből. Nagyszámu egészen új és még seholy ki nem adott anyagot gyűjtöttem e korhoz és azt hiszem, hogy ezt is ki fogom adni majd egyszer.

Makkai Sándor alapossága és pedanteriája egyenesen rendkívüli. Ha fantáziájával azonnal fel is kelti valamelyik történelmi alak vizióját és az idegeiben érzi az így elővarázsolt kép bejso valóságát, nem nyugszik mindaddig, amíg legcsekélyebb részletében is történelmi pontossággal nem igazolja. Ezért nagyon hosszú idő-

vesznek igénybe előtanulmányai és mondja is nekünk:

— Vannak még történelmi témáim, amelyekhez az adatokat hasonlóképpen évek óta hordozom és gyűjtöm. Bevallom, nagyon rég óta érlelem magamban például az erdélyi tatárjárás korát. *Azt hiszem ebből a korszakból fogom megírni új regényemet.* Béla király egyénisége, és a tatárjárásnak erdélyi vonatkozásai oly izgató érdekességük, hogy monumentális regényt lehet írni róluk. Sokat foglalkozom *Kemény Zsigmond* alakjával is. Gyakran kűszködöm magamban, hogy melyiket vegyem elő a kettő közül? Alighanem a tatárjárásról írandó könyvem sorrendben meg fogja előzni a *Kemény-regényt*. De... foglalkozom más regény témával is — és itt elhallgatott, gondolván, hogy ezek időszerűsége még messze van.

Nem nyugszom, ki akarom szedni belőle ezt a titkot is, amelyet szemmel láthatólag úgy őriz, úgy virraszt mint csipkerózsika álmát *Makkai Hunyadi Mátyás foglalkoztatja, a renaissance magyar nap királya.*

— Ez a gigászi téma még meglehetősen kiaknázatlanul szunyad irodalmunkban — mondotta. — Surányi nagy könyve a *Beatrix királynő*, ha nem is ejti el Mátyást, de nem helyezi első vonalba. A többi Mátyással foglalkozó regények pedig részint anekdotaszerűek, részint hiányzik belőle a modern történelmi szemlélet nagyszabású vonalusa.

Miután Makkai püspök bizalmas pillanatában elárulta nekünk irodalmi terveit, egy cseppet sem lepődnek meg, ha legközelebbi könyve egy ép olyan véres időszaki témával lepné meg a magyar nyelvterületet, mint a *Makkai püspöknek ugyanis meg van a tiszteletre méltó emberi értéke, hogy a mához szól a és mához akar szólni.* Ellenére magas egyház és így sok tekintetben expo-

nált állásának, nem kerül ki a merész problémákat, sőt keresi őket. Igazságkutató tényéhez hozzá tartozik, hogy nyíltan vállalja is a nagy problémákban a perdöntést. Ha történelmi témái mögé nézünk, azonnal észrevesszük, hogy nem a jelenkorból való elmenekülés vágya kergeti vissza a múltba, de a történelem porlepte

eseményekbe bele igyekszik szublimalni a mátt.

A történelmi témák azonban nem minden esetben bírják ki a leengedett rostélyal való harcot. Néha nyílt sisakra is szükség van és itt távlatot nyer Makkai püspök erdélyi tevékenysége, akinek bátorsága nem kisebb lelkiismereténél.

Hetvenöt könyvujdonság jelenik meg Németországban naponta

— Berlíni munkatársunktól —

Németországban naponta hetvenöt könyvujdonság kerül a könyvpiacra. Ez a hivatalos megállapítás jelen pillanatban időszaki jelentőségű, mert egyes könyvkereskedő nyilatkozatok szerint az olvasóközönség vásárlókedve csökkent és bizonyos belső válság állott be a könyvtermelésben.

E statisztika szerint Németországban ma hatszor annyi könyvet nyomnak, mint más nagy kulturállamokban. Kétségtelenül megállapítható, hogy a német könyvpiacnak a túltermelés a betegsége. A birodalmi hivatal statisztikusai úgy találták, hogy a német nyelvtörvény, tehát Németországon, Ausztrián kívül Svájc németül beszélő országtérségében 1925. évben 31.595 könyv jelent meg. Ez a szám 1926-ban 30.064-re süllyedt, de a folyó évben ismét erősen emelkedett. Németország mellett Japán és Oroszország küzdenek a rekordért. Oroszország szellemi tápláléka 1925-ben 21.583 könyv formájában jelent meg. Ezeknek a műveknek nagyobb része politikai propagandát egyrészt, másrészt pedig nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy Oroszország akétszer annyi lakosa van, mint Németországnak, Japán ugyan-

ebben az évben 18.029 könyvet hozott ki a piacra. Más világhállamok jóval a német könyvtermelés fele mögött maradnak. Franciaország 14.943 könyvet produkált, Anglia 13.000, az Egyesült-Államok 9574-et, tehát egyharmad részét a német könyvtermelésnek, ha tekintetbe vesszük az amerikai lakosság dupla számát.

A német könyvtermelésből csupán 6—7 ezer könyv az újabb kiadás, 25 ezer könyv mint könyvujdonság szerepel egyetlen kiadásban. Könnyű kiszámítani, hogy milyen nehéz a könyvkereskedőnek a naponként jelentkező 75 könyvujdonságot még csak szemmel is tartani, nem is szólva áttekintéséről, kiválogatásáról.

A megjelent könyvek java százalékát irodalom teszi ki. Kizárólagosan szépirodalmi könyv 1926-ban Németországban 5339, Angliában 3836, Franciaországban 3564, az Egyesült-Államokban 2495. Nem érdektelen különben, hogy a német könyvujdonságok közül 2600 nemzetgazdasági természetű, 2091 szociálpolitikai és 1554 kulturhistóriai természetű könyv volt.

Minden háromszázadik német könyvet ír! Bármennyire is imponáló ez a szellemi tevékeny-

ség, végzetes a tulontuli bőség a könyvpiacra, mert a jó könyvek alul maradnak, az átlag előtérbe kerül. A könyvprodukciónak korlátozása, a csupán lényeges műveknek kiadása — gazdaságilag és szellemileg egyetlen kivezető útnak ígérkezik.

LEPAGE zenemű-
osztály,
gramafon és lemez
nagy-
raktár **Cluj-Kolozsvár**

„His Master“, Colum-
bia, Parlophon, Poly-
dor, Odeon stb. minden
rendszerű gép és le-
mez teljes raktára.

A Bethlen-család története

Chateaubriand mondta valahol, hogy Franciaország története néhány nagy család története. Mennyire el lehet mondani ugyanezt Erdélyről is. Kétségtelen, hogy például a Bethlen-család történetén keresztül elénekbe vetődik az egész transzilván politikai élet története. Ennek a családnak története

sok századdal ezelőtt kezdődött és e pillanatban gróf Bethlen István személyében csúcspontot érte el, a világháború utáni korszak legjelentékenyebb államférfijében. A gróf Bethlen-család történetét most dr. Lukinich Imre

Mezőgazdaság

Alfréd Polgár

Az öreg kiscgazda reggel öt órától esti kilencig talpon van. Kilenckor lefekszik, de nem tud jól aludni, mert fáznak a lábai. Különben is a fáradt embert gondjai ebre tartják. A széna vagy még a mezőn fekszik, vagy már a mezőn fekszik. Egyik ebből az okból előnytelen, a másik meg amabból. Nincs egyetlen agrártény, amelynek vagy a „már“, vagy a „még“ ne volna betegsége.

Különben két tehén gyöngéledik — mikor egészségesek az összes tehének? — egyik ló meg-rúhe lett, az időjárás részben kedvező, részben kedvezőtlen és a béresek is folyton panaszkodnak. Megrakodva csüngenek az almák, de ritkán, szegényesen a szilvák. Mikor fogja már az egész gyümölcsös korrektil viselni magát? Már ez így van, — hanykolódik elkinzoltan a kiscgazda egyik párnáról a másikra — az idén a szilvafözéssel is felkopik az állunk. A kiscgazda hetvenéves. Egészségtől kicsattanó, vörösré súlt arca, van még néhány derék foga a szájában, amelyekkel a husok, krumplik, ugorkasaláták és kenyerek egész tömegét fogyasztja el. Izlik neki az étel. Bőségesen megrakott tányérjai olyan üresen

vándorolnak vissza a konyhába, mintha ebnyalta volna ki tisztára.

A konyhát a kiscgazdáné kormányozza. Még elkinzottabb láb-szárai vannak, mint az urának, ki van száradva, a születniekülti munka mintha kicsépett volna belőle minden magot.

De ő is, mint hitese férje, nem gondol nyugalomra, pihenésre, az öregség élvezetére. Noha megtehetnék. A ház és a fekvősegek adómentesek, a gyermekek elvannak mindennel látva, pénzük a takaréokban van elég. Miért is panaszkodnak izzadva az öregkor és a munka terhe alatt?

Még csak nem is pénzsovárok. Csupán munkasovárok. Szerveztiket megmérgezte a munka.

Valaki megfertőzte őket: jöjjenek a gondok, izzadjon a homlok. Izzadnak is, amíg bírják szusszal. Amíg a halál izzadsága ki nem gyöngyözik a halálos munka nyomán.

Befurják magukat egy végtelen spirálisba, ötven éve már, lassan a sir felé. Ez az életük.

Boldogok? Nem. Boldogtalanok? Nem. Megelégedettek? Nem. Elégedetlenek? Nem. Mi hát? Tevékenyek. Ők „nincsenek“, egyáltalában, ők csak „tesznek“.

Mindenesetre valami igen hasznosat. Munkájuk egyszerű, könnyen érthető, világos összefüggésekben hat cél és eszköz között.

Munkájuk a szó valódi értelmében gyümölcsöket hoz. Teremtő munka, a teremtőnek és a teremtesnek közvetlen szolgálatában. Nem olyan kétséges értékű, mint a város százezer nevetséges tevékenysége, ahol üzem az üzem végett van, ahol valami ostoba cél fáradságos foglalkozásokat termel ki, amelyek csakhamar, tipikus eredetüket elfelejtve, komoly kötelességek állírtjait veszik fel, maguk is célá válnak, újabb foglalkozásokat eredményeznek.

Ötven parcellát vetett be a kiscgazda, az ötvenegyediket nem. Ez a be nem vetett ötvenegyedik beárnyékolja a kiscgazda kedélyét.

A kiscgazda dolgozik. A feleség dolgozik. A béresek dolgoznak. A három dolgozik. A különbség közöttük viszonylagosan kicsiny.

Nem igen nagy a különbség. A barom ha fáradt és evett, nyugodtan fekszik és nyalja a szája szélét. A kiscgazda ha fáradt és evett lefekszik és bosszankodik, hogy nem vetette be az ötvenegyedik parcellát.

Ha már egyik gondjától megszabadult és jól elintézte, mint egy érett hüvely felpattan és új gondok majait és csiráit veti be lelkébe. Erősen felkészülve vándorol egy cél felé és a cél jól felkészülve ő vele vándorol. Ha ő megáll, a cél is megáll. Ha mozgásba jön, a cél is ugyanezt

teszi. Sohasem lesz a távolság a Cél és a vándorló között rövidebb.

A megbönnnyebbülés minden sóhaja a derék kiscgazdánál még a torokban — „kromatikusan, mondják a zenészek — a panasz sóhajává alakul át.

A megtett munka után sohasem nyugszik meg. Mindig csak a megteendő munka gondolatára.

Tompa, kedélytelen, nyomott, mint a jármában rögtöt taposó marha. A vidám paraszt ép úgy kitalálás, mint a tragikus paraszt.

A bukolikus költő azt mondja: Istentől legközelebb a kiscgazda áll.

Tulzás. Mindenesetre a tanya egy önmagában való „világ“.

A szelid, jó galambot levágják. Az ökor húzza az igát és ostort kap, megrugdossák. A liba egy szük ketrecben ül és produkálja — mint egy művész, legbelül termeli művét az utókornak — a libamáját.

Az istállóba állattól-állatig jár a gazda és megcirogatja a fejüket és a hátukat. A jámbor báránykának szeliden kinyitja a száját és kedves szavak között kukoricát dug a szájába.

Másnap levágja a szives báránycát hegyes késsel átmetszi a torkát.

És ilyen értelmében bizonyos mértékig igaza van a költőnek, ha azt mondja, hogy a paraszt nincs messze az uristentől. (ford. I.)

egyelemi tanár, a Nemzeti Múzeum Széchenyi könyvtárának igazgatója, ő száz oldalas, rendkívüli finom papírra nyomott, diszmnkában írta meg. Az ősmagyar családalapító letelepülésétől Bethlen István miniszterelnökig, a régi Erdély országgyűléseitől az új Magyarország regenerátoráig, tárgyalja a hatalmas mű egy tehetségében rendkívüli családgyönyörű ívelésű pályafutását. Az albumalakú munka valóságos iparművészeti remek. Az angol egészségvázson bekötési táblát és a művészi előzékenet Bunsdshuh Ottó társaság tervezte. Ugyanő és K. Serestyén József a Kolozsvárról is jól ismert heraldikus rajzolták a 350 korhű szövegképet, valamint 8 műmellékletet. A könyv kétféle kiadásban jelent meg. Az egyik kiadásnak 1640 lej az ára, a dusan aranyozott diszkiadásnak pedig 1900 lej. Kiadta az Athenaeum.

A „Babbitt”-ek

A Cherbourg—Páris-i vonat teli van amerikaiakkal. Valaminagyobb hajó érkezhetett a kikötőbe és a businessmanek, akiket holmi kis oceáni orkán sem riaszt vissza a téli utazástól, a világ fővárosa felé igyekvőenek, hogy onnét a részvételüknek a szélsőzsa minden irányába. Az egyik fülkéből hangos, kemény angol beszéd hallik:

— Aoh yes!... Mister Babbitt!...

Utána kacagás. A fülkében mindenki nevet. És amikor egy kanadai műselyemgyáros szerényen megkérdi, hogy ki az a Mr. Babbitt, újból kitör a kacagás:

— Ön nem tud a? Igazán? Nem lehet. Mr. Babbitt... az... izé, hogy is mondjam csak... nem lehet megmagyarázni... az Mr. Babbitt, az amerikai polgár. Ön nem ismeri Babbitt himporát?...

Megindul a szavak áradata. Mindenki egyszerre beszél, kiabál, hadonászik, magyarul. Az arcok kipirulnak, az izzó cigarettavégök hatalmas gesztusokat rajzolnak a dohányfüstös levegőbe. Mindenki tud valamit Mr. Babbittől és mindenki hozzá akarja tenni tudását a képhez, hogy teljessé kerekedjék a portré.

— Hol is kezdjem csak?...

Babbitt, Mr. George Babbitt ingatlanügynök, Zenith város érdemes polgára... néhány esztendővel eze. őt született. Egy amerikai író agyából pattant ki. Rózsásarcu, kövérkés ember volt már születése pillanatában. Fekete eretes szemüveget viselt, szája sarkából szivar lógott, tulajdonosa volt egy vadonatúj betonvillának, meg egy kevéssé előkelő, de még használható Ford-autónak, apja három szermeknek és tagja az Atlétikai Klubnak. „Megcsinálta” a maga 7-8000 dollárját évente és rendes ember módjára foglalkozott munkájával, családjával, sőt még a városi közfontos szerepet játszanak a y ingatlanügynök életében. Rendes időben kelt, evett és feküdt le megint. Tisztelte a „száraz” törvényeket, de azért dőnként természetesen felhajtolt egy-egy csésze csempészett szeszt, azzal a különös és boldog izgalommal, amit minden rendes ember érez, ha áthágja a „törvény” kor átját.

Mr. Babbitt!... a rengeteg Mr. Babbitték ősapja sem volt mentes az álmoktól. Mr. Babbittnek fantáziája is volt, ami utóvégre elkerülhetetlen egy ingatlanügynöknek, aki jól akarja végezni a dolgát. Ez az ellenőrizhetetlen fantázia volt az, ami majdnem helytelen vágyára terelte barátunk élete vonalát. Mindenféle titokzatos és

csábító nőket formált a semmiből és névtelen vágyakat ébresztett hősünkben. Ezek a nők természetesen ingatlajjellemű és erkölcsstelen nőszemélyek voltak, akik nem tisztelték Babbittben sem a családapát, sem az előkelőállású polgárt. Szerencsére a józan ész erősebbnek bizonyult a családalmoknál. A vesztébe rohanó életvonalat előtt meglöbögte a vörös vészámpát és a mozdony prűszkölve, lihegve, de még idejében megtorpant a szakadék előtt.

Ezzel ezután minden érdekeset elmondtam Babbittől. Olyan volt, mint a többi sokmillió. Egy por-szem volt a többi között. Amerikai polgár. Évtizedes ismerősünk, akit mindeztől nem vettünk észre. Hordozója amerikai erényeinknek, szívóságunknak és... no igen... egyhangu una munkának. A magunk portréjának félelmetes kivonata, aminek unalomig ismert jelentéktelen vonásairól nem tudjuk levenni a szemünket. Amióta megszületett, az amerikai városok utcáin csupa Babbitt család l, testükön, lelkükön egyazon szürke uniformissal. A jelentéktelen, sima kép vonásai óriásivá dagadva bele nőttek a horizontba és nem tudunk megszabadulni tőlük. Amerikában néhány lucat ember van, aki igazán ember és ezeken kívül sok-sok millió Babbitt. Sinclair Lewis, ez a röntgenszemű csirkefogó, megalkotta Amerika leghallhatatlanabb alakját. Nem Uncle Sam a csillagos lobogó hőse, hanem ez az átkozott ingatlanügynök... ez a Mr. Babbitt...

Elhalgatott. Az utitársak helyeslően bólogtattak. Hatan voltak. Hármójuk szemén feketekeretes szemüveg csillogott. Kettőnek a szája sarkából vastag szivar lógott. Négyen boldog tulajdonosai voltak egy vadona új betonvillának és mind a hatot várta odahaza a kevéssé előkelő, de még használható Ford-autó. Egy pillanatig elmerengve néztek mind az illanó szivarfüst után. Talán egy megáldott tündérlány-arc lebbent el szemük előtt...

Az érkező-kocsiból egy kockásruhás amerikai ur jött. Szemén feketekeretes pápaszem csillogott, szája sarkában vastag szivart himbált. Mikor a fülke előtt elment, bepillantott és arca mosolyra húzódott.

— Nini, a Babbitték!... — mondta kuncogva.

Kisérties volt!...

A szlovenszkói „Irók Kiadóvállalatának” regénysorozata

Pozsonyból jelentik: Néhány hónap előtt még csak terv volt ez a kiadóvállalat, ma pedig már nemcsak eleven valóság, de foglalom is. Mindenki tudja már, hogy az új magyar kiadóvállalatot jelenti, melynek Pozsony a székhelye, de Európa a horizonja. Az „Irók Kiadóvállalata” nagyszabású magyar regénysorozattal akarja magát beleörökíteni a magyar irodalom és a magyar könyvkiadás történetébe. Évente tíz-tizenkét magyar regényt akar kiadni, csupa nagyvonalu, merész regényalkotást, melyek méltán reprezenálnak egy írói, egy irányt, egy kort. „Új Magyar Regények” I sz. a sorozal címe. Az „Irók Kiadóvállalata” célszerűnek látta elaprózás e ye t az „Új Magyar Regények” sorozatának négy első kötetét egyszerre a közönség elé bocsátani és december első felében egyszerre jelenik meg Barta Lajos, Egri Viktor, Sándor Imre, Szucsich Mária új regénye. Barta Lajos már tíz év előtt a legelső magyar irodalmi helyek egyikén áll és nyolcz évi hallgató után szólal most meg. Nagy regényének címe: „A sötét ujj”, ami ugy hangzik, mintha rémregény

lenne, de nem az, mert itt egy rendkívüli teheség: az új magyar társadalmi regényt alkotta meg, melyet oly régő a hiába várt a magyar irodalom.

Sándor Imre évek óta nagyra-becsült munkatársa a „Nyugat”-nak, a magyar szemlének és napilapoknak, melyek mindig feltűntető helyen hozzák írásait. Regénye a „Lángoló ut”, édes és bus pesi szerelmi regény, egy illatoktól és nászról forró történet, mely a „Pesti Napló”-ban jelent meg. — Egri Viktor az új nemzedék tagja, de már harmadik regénye jelenik itt meg. Regénye, a „Felkel a nap” nem egy ember, de egy korszak megrázó története, evvel a munkájával Egri a maga generációjának élére érkezett. — Szucsich Mária-nak már a pályafutása is érdekes. Mig Budapesten élt, csak az ifjúságnak írt, azután Németországba került, ahol előkelő berlini és lipcei kiadók adták ki németül nagy-sikerű kényveit. Az „Irók Kiadóvállalata” büszke arra, hogy ennek a nagyszerű írónőnek első magyar könyvét kihozhatja. A „Tavasztól-télig” című regényben naplóformában egy gyermekleány mond el felejthetetlen eményeket. — Az „Irók Kiadóvállalata” határozottan hangsúlyzni akarja, hogy a négy regény közül kettőnek a szerzője nagyon értékes szlovenszkói író, mert kövekezelesen törekedni fog arra, hogy megismerjén itt egy új magyar kulturtudatot.

Berend Miklósné: A löktető talaj

(A tegnap és a ma regénye két kötetben.)

Valljuk meg, még mindig szkepszissel fogadjuk a női nevet a regény élén, férfiak és nők egyaránt. Mindig eltart egy darabig, amíg az író ezt a szkepszist, amelyet számos kollegájának limonádé-termelése felelős, le tudja küzdeni. Berend Miklósné az első pár oldalon végz ezzel a szkepszissel. A világtörténelem és a maradandó irodalom levegője árad regényének minden fejezetéből. A már a központi szerepéig eljutott magyar író ilyen erővel, ilyen mélységgel meg nem rajzolta. Az író, akinek férje a kommunáldozata lett, bánulata elfogultsággal, mely megértéssel nézi Európa forrongó politikai és társadalmi mozgalmait. Kitűnően ismeri a háborus korszak diplomáciai és katonai szereplőit, rejtett rugóit és kiforrott művészetel ábrázolja az embert, a szenvedő, a boldogságért küzdő embert.

Dr. Keresztes János politikai családból származik, de a Tisza István körül tomboló ellentétek elől az orvosi tudomány nemes feladatai közé menekül. Tanulmányai elvezetik Párisba, Berlinbe és a sorsa összefűződik Lady Elaine Lionelle Rex csodálatos életével. Sokszor mondták, hogy a költő előadása igazabb, mint a történetírői és bizonyos értelemben kétségkívül így is van. A löktető talaj íróját Miss Edith Cavell mártiralakja inspirálja. Az angol vöröskeresztes nővére, akit a brüsszeli német haditörvényszék halálra ítél és a semleges hatalmak minden erőfeszítése ellenére kivégeztetett. Visszaszerzett holttestét a Westminster Abbeyből kísérték utolsó útjára és szobra ma ott áll Londonban. Nem tudjuk még, hogy a történelem milyen momentumot fog állítani Miss Cavellnek.

De Lady Elaine Lionelle Rex alakja és az ő történeti igazsága élni fog a magyar irodalomban és meg fogja találni útját az egyetemes irodalomba is. Biztos vonalvezetéssel, nagy epikai erővel jeleníti meg a szerző a háború előtti Európa nép- és osztályküzdelmeit, a magyar parlamenti harcokat és a Belvedere intrikáját, Vilmos császár Kamarilláját és Európa felső tizezreinek tarka életét. Szingazdasága, drámaisága, nem lankad el, hanem két hatalmas kötetben át egyre emeli, fokozza a cselekmény löktetését. Eléri emberi mivoltuk helyes kibontakozását az alakok és közben mint egy wagneri vezérmotívum egyre diadalmasabban esendül ki a nagy alaptétel: „Pro patria et humanitate” a vöröskeresztes jelígenek az az értelmezése, amelyet Dr. Keresztes János ad neki és Lady Elaine Lionelle Rex mártírhála pecsétel meg. Ezzel az értelmezéssel, ezzel a könyvvel lehet perbe szállni, lehet támadni, de mellette el-

menni nem lehet. Tudomásul kell venni. Ez a könyv nem az idej karácsonyi könyvpiaci eseménye, hanem a magyar irodalomé.

ADY ENDRE

születésének 50. évfordulója alkalmából megjelenő ünnepi ADY-kiadványok:

I. Baja Benedek tizenkét litografiája ADY ENDRE tizenkét verséhez

„Vér és arany”

címmel 57x65 cm. nagyságú eredeti körrajzok, külön lapokon a versek szövegével, gyönyörű mappában. Babits Mihály előszavával, számozott példányban. Mind-egyik rajz a művész sajátkezű aláírásával. Rendkívüli műbecs-csel bíró páratlan bibliofil értékű művészeti kiadvány műgyűjtők, könyvtárosok és könyvtárak részére. — A költő lélek-bemarkoló vízióit megragadó erővel elevenítik szemünk elé a festő látomásai. Ezek a nagy-elaku, gyönyörű műlapok a magyar illusztráció művészet legelsőrangú, maradandó értékű alkotásai.

II.

A Sion-hegy alatt

(Ady Endre istenes versei.) Ady Endre szellemének ma már minden magyar ember meghódolt: hiszen erőnyelében és hibáiban a magyarság szépségei és bünei tükröződnek. A SIONHEGY ALATT című anthologia amelyet SZABÓ LŐRINC avatott keze válogatott össze, Ady mint vallásos költőt mutatja be, mint egy igazolásul Makkay Sándor-nak, az erdélyiek nagy püspökének, aki Adyban az egyetlen nagy magyar vallásos költőt látja. 8 iv terjedelemben, izléeses külső kiállításban.

III.

Anthológia ADY ENDRE verseiből

Összeállította: SZABÓ LŐRINC A 11 kötet Ady-vers után, amely a magyarság nagy vateszének költészetét teljességében felöleli, elérte az ideje, hogy sűrítve, válogatva is módjában legyen az olvasónak Ady legjellemzőbb verseit megismerni. Ezt a célt szolgálja ez a nagy, Ady emberi és költői egyéniségét minden oldalról megvilágító anthológia. Szép, nazyoktavalaku kötet, művészi felbőr- és vászonbötésben, kb. 360 oldalon, hófehér famentes papíron.

Megrendelhetők LEPAGÉNAL Kolozsvár.

Angol nyelvtanok

magántanulók számára a kiejtés megjelölésével. Schidlof dr. „1000 szó”, levélszerinti módszer 10 füzet mapában 272 Lei. Lingua nyelvkönyvek: Angol nyelvtan (magántanulás és tanfolyamok számára) kulccsal. Kötve 275 Lei. Lingua: Angol Liliputi szótárak, 32°. Részenként külön 119 Lei. Schenk: Angol zsebnyelvtan és társalgó 68 Lei. Hasznos társalgó. Angol-magyar beszélgetések füze 68 Lei. Kapható LEPAGE könyvek reskadásébeo CLUJ-KOLOZSVAR Könyvgyezeket ingyen küldünk.

MERCEDES író- és számológépek gvar-képviseleti raktára LEPAGE

papírüzlet Cluj-Kolozsvár

Mi készül?

— Bizonyára tele van friss hírekkel. Hiszen közeleg a karácsony és élénkül a könyvpiac.

— Hát nem mondom, vannak híreim. Így például Budapesten is felfedezték, hogy vagyunk. Ma már divat lett abból a merész elindulásból, amely két-három fanatikus erdélyi író megmozdulásához fűződik. Budapesten egyre-másra alakulnak csoportok, amely az erdélyi irodalmat akarják népszerűsíteni írásban és „képben”. Egy kicsit gyanús is ez a nagy érdeklődés, „Megalakult odaát is az Erdélyi Helikon, amely erdélyi írók könyveit akarja kihozni, Még nem lehet tudni, hogy lesz-e belőle haszna az igazi Erdélyi Helikonnak, vagy csak azért vállalták e címet, mert mostanság kezd „szalonképes” lenni a Helikon,

— Az erdélyi író ne törődjön, ha egyesek, merkantizálni akarják az erdélyi irodalom eredményét. Legjobban teszi, ha dolgozik.

— Dolgozik is. Soha még annyi könyv nem készült el Erdélyben, mint ebben az időben. Ligeti Ernő két kötetes nagy regénye után Karácsony Benő ad ki két kötetes regényt. A címét még nem tudja. A tárgya kispolgári környezetben játszódik. Beavatottak azt mondják, hogy pompásan él minden figurája, Két kötetes lesz a Nyíró József regénye is, amelyet az öreg idősebb Wesselényiről ír. Gyönyörű téma. Nem kell féltetni Nyíró Józsefet, méltó fia a témájához. Elkészült a Kacsó Sándor regénye is. Kissé forradalmi tárgy, a jövő székegy ifjának utjai ebben a zűrzavaros világban. Hosszúra nyúlik Tamási Áron új könyve is, amelynek már a címe is elsőrang: Aranyos csirké fogók... Hát valljuk, hogy a világban vannak a székegyek.

— És a nem székegyek?

— Na, itt is érik némi meglepetések az embert. Miután a Kolozsvárról elkerült Nóti Károly, sőt még a fiatal Lőrincz Miklós is hódítják a budapesti színpadokat, Marton Sándor levelet ír Ben Aminak, amelyben nem kisebb hírt közöl, mint azt, hogy egyik darabját elfogadta a Vígshírház. Titokban megsugjuk, hogy Gyallai Domokos is írt színdarabot, alighanem Pesten lesz a bemutatója.

— És még mondja valaki, hogy Erdélyben nem tudnak írni színdarabot. Más ujsága nincs?

— Dehogy nincs. Szántó Györggyel az történt, hogy az Ötszögletű ember című méreteiben is a pozáns regénye megírt a Pantheonnak és ha igazak a hírek, nemcsak hogy kiadja, de már tíz rákövetkező könyvét is lekötötte. Ugyan az az eset, ami Gulácsy Irénnel, akinek a Singer és Wolfner a Fekete völgyégy példátlan sikere után ugyancsak tíz könyvét kötötte le.

— Derék dolog, De nem gondolja, hogy csak úgy van értelme erdélyi írónak dolgozni, ha egy kicsit még nyugatabbra is be tud törni?

— Kérdezze csak meg Markovits Rodiont, neki is ez a véleménye. Markovits Rodion Szibériai garnizonjáról hírek jöttek Németországból, hogy a Malik-Verlag akarja kiadni. Erre Markovits helyreigazítással él, sürgönyözvén, hogy könyve ugyan németül mihamar napvilágot lát, de

nem a Maliknál. Az örvendetes tényen ez semmi esetre nem változtat. Külömben nem Markovits az egyetlen, aki külföldi állam irodalmába elkerült. Szabó Mária egyik regényét angol nyelvre is lefordították, kiadója nem rég fel is kereste Ermihályfalván és közölte vele, hogy a könyv karácsonyra kijön.

— De az a baj, hogy az erdélyi írók nem gondoskodnak arról, hogy könyveik elfussanak az erdélyi közönséghez. Alig olvasunk kritikát a megjelent könyvekről.

— Van benne valami. Nálunk, tudja Isten, sokkal szűkmarkuabbak a kritikusok, mint másutt. Bezzeg, ha ön olvashatna pesti lapokat, akkor megtudná, hogy például Kádár Imre és Kisbán Miklós könyveit a legnagyobb elismeréssel kommentálták, úgy jobb, mint baloldalon. Herceg Ferencz például kijelentette Kádár Imre Nászrepüléséről, hogy tökéletes munka, egyike a legjobb könyveknek, ame-

Frank Harris csodálatos élete

Európa egyik lebrilliansabb ujságírója, a hetven éves Frank Harris megírta memoárjait — A cipőtisztitástól a világ vezető egyéniségeinek barátságáig

Egy különös érdekességű könyvre óhajtjuk az olvasó közönség figyelmét felkelteni. Szerzője egy, a magyarul olvasó közönség előtt még meglehetősen ismeretlen író, pedig az a műve, amelyről az alábbiakban szólnunk, hetvenéves korában íródott. Frank Harris különben még ma is él és mint mellékelt képből kitűnik éppen most van európai felolvasó körúton.

Frank Harris elite külföldi olvasó közönség előtt már ismert volt finom esszéiről. Hazája irodalmában Shakespeare tanulmányairól beszéltek sokat, később pedig Wilde tanulmányai keltek közzé. A kimondott belletrosztikai munkássága közé tartoznak regényei. Egy regénye Die Bombe

eimmel megjelent németül, (Labsche Verlag). De könyveinél még érdekesebb saját élete, amely kalandosság tekintetében vetekedik Jack London életével.

Frank Harris egy Írországban lakó angol család gyermeke. Apja hajóskapitány volt. A kitűnő emlékezőtehetséggel megáldott Harris, aki gyermek korában könyvnélkül tudta Vergiliust és Milton Elvesztett paradicsomát, kalandos vágyból megszökök hazulról, négy fontért fedélzeti közti jegyet vált és tizenöt éves korá-

lyet eddig Erdélyből kapott, Ne felejtse még azt sem el, hogy Kádár még csak most írta meg első regényét.

— Mégis csak módját kellene efteni, hogy az erdélyi közönség jobban szívembe fogadja íróját, mint edvig.

— Ami késik, nem mulik, Sajnos, még a mi századunkban is nagyon igaz, hogy senki sem próféta a maga hazájában. Talán az a baj, hogy anynyira ismeri őket a közönség és a napi érintkezés következtében nem tudnak írónk distanceot tartani?

— Ezt a felfogást nem osztom, Inkább azt kellene keresztülvinni, hogy a kolozsvári írók még szorosabb kapcsolatokat tarthassanak a vidékkel. Örömmel kell fogadni ezért a Helikonnak azt a tervét, hogy nyolc íróját nyolc különböző városba küldi le szabad liceumi előadások tartására. Egy pillanatig se felejtse el, az irodalmi élet a közönség és az író szerves kapcsolatán alapszik és a kapcsolatok elmélyítésének csak hasznára lehet a személyes találkozás.

Most egy gyönyörű munkában el-töltött írói élet kezdődik, amely egészen napjainkig tart. Harris megismerkedik Matthewal, Parnellel, Qildeval. De a szellemi élet egyetlen ága sem közömbös a számára és nem lepődünk meg, hogy Harrisnak megszívlelendő mondanivalója akad a politika nagyságairól is.

Ezt a rendkívüli életet írta meg Harris „Életem” címmel. (Mein Leben, Fischer Verlag, Berlin 1927, Márka 12). Harris autobiográfiája, mint említettük, egyike a legérdekesebb memoároknak, amelyeket csak valaha is írtak. Az a leplezetlenség, ahogyan Harris legintimebb nemű ügyeit nyilvánosságra viszi, élénken emlékeztet a genfi nagy remete, Rousseau vallomására. Harris könyve tele van filozófiai és társadalom politikai megjegyzésekkel, egy előítéletekből felszabadult brit szellem világnézetének elragadó szövevénye. Valóban nem lehet letenni a könyvet anélkül az érzés nélkül, hogy itt a prudériáktól mentes, korlátok fölé felül emelkedő Ember beszél az emberhez.

Carter: Tut-Ankh-Amen koporsója és mumija

(Franklin-kiadás. Ára 639 lej.)

A háboru utáni világ legnagyobb izgalmat keltett tudományos eseménye Tut-Ankh Amen egyiptomi király sírjának felfedezése és feltárása volt. Annak idején a világsajtó tele volt az erre vonatkozó hírekkel, az embereket mód nélkül izgatta az, hogy sikerült egy több, mint három ezer évvel ezelőtt élt hatalmas uralkodó sírját felkutatni, megtalálni benne: épségben maradt mumiját, arcvonásait megtekinteni és ő szegyejtteni azokat a számokkal ki sem fejezhető értékű kincseket, amelyeket annakidején a fáraó sírkamrájában helyezett el a falakba. A királyi koporsó és az egyiptomi temetkezés ceremóniája. Luxort, amelynek közelébe a királysír esik, egész népvándorlása a kíváncsiaknak kereste föl, — egyetlen télen 29 ezerre rugott a száma a látogatóknak, a talált tárgyak tulajdonjoga és más komplikált jogi kérdések miatt surlódások támadtak az egyiptomi kormány, az angol kormány és az ásátások vezetői közt, a munka folytatását minduntalan akadályok nehezítették meg. — Tut-Ankh-Amen sírja körül egy fantasztikus regénybe illő izgalmak játszódtak le, melyeket az egész művelt emberiség olyan visszafolytott lelkesedéssel lesett, mint valami rendkívüli, érdekes drámát.

Ennek a drámának a leírását adta az első Tut-Ankh Amen könyv, mely az ásátások vezetői Howard, Carter és Mace tollából Tut-Ankh-Amen sírja címmel két év előtt jelent meg és melynek egyidejűleg kiadott magyar kiadását is szinte elkapkodva a közönség. De még hatra volt a semmivel sem kevésbé érdekes rész a sírban talált leletek leírása, történelmi és művészi értékük leírása. Ezt már Carter a kiváló angol archeologus maga írta meg s műve a második Tut-Ankh-Amen könyv most jelent meg az angol kiadással egyidejűleg magyar nyelven.

Most látni csak igazán, mi csoda tömege a kincseknek vál az emberiség közkincsévé a királysír feltárásával. Az egyiptomi

litást vegye éles bonckés alá. A németországi litarátus körökkel való érintkezés gyümölcsöző befolyást jelent számára. Németországból Athénbe megy, teleszivja magát az antik világ levegőjével. Konstantinápoly, Belgrád, Budapest, Bécs utjának további állomásai, mindig az akkori Európa legkitűnőbb szellemiségeivel együtt. Megint Párisban néhány hónapig, megint Írországban azután vissza Londonba és most egyelőre „a tanulóévek be vannak fejezve”.

ösműveltség és művészi jelentőségéről való felfogásunk egészen átalakult ezáltal. Az élet jóformán minden oldalra új világitásban került: az állami szervezet, a hadügy, a gazdálkodás, a mindennapi élet, a vallás és a tudomány szinte újja elevenedett, festmények hosszú sora mutatja be az egyiptomi világ jeleneteit, szobrok, használati tárgyak beszélnek háromezer év előtti kor izléséről, gondolat és érzésvilágáról.

A számos gazdag lelet között természetesen legértékesebb a király mumija, mely három koporsóban fektült: az első aranyozott fárból van, a másik aranylapon berakott, metszett, véselt átetsző üvegből, a harmadik tiszta aranyból. Ebben az aranykoporsóban fekszik a teljesen ép mu-

mia, melyet remekművé csiszolt arany álarc, a király képmása, az ókori arcépművészet páratlan szép példánya takar. A fiatalon elhunyt király, dusan megrakva ékszerekkel derült arcvonásokkal fekszik háromezer éves nyugvóhelyén. Az arc linom, ápolt, vonásai szépen formáltak... Az ember a legnagyobb izgalmat olvassa ezeknek a leleteknek a leírását, amelyeknek a nyomán egy rég elmúlt kór lelke tárul fel előtte.

A második Tut-Ankh-Amen könyv Tut-Ankh-Amen koporsója és mumija címmel az eredeti angol kiadás képeivel, Balassa József kitűnő fordításában jelent meg a Franklin-Társulat kiadásában.

A Forsyte Saga

Mikor John Galsworthy a múlt évben Budapesten járt, elégszen törőlt metszett alakja sok szimpátiát és nagy érdeklődést keltett. Valódi angol gentleman ismertünk meg benne, eles profilja, eleven szeme, nyugodt, de közveilen modora egyszerre elárulta a világ leghatalmasabb nemzetének reprezentatív emberét.

A budapesti urak azonban, akik a közelébe jutottak, bizonyos feszélyeztséget éreztek. Beszélgetésükben többnyire óvatosan elerülték Galsworthy regények említését, mert nem ismerték ezeket a regényeket. Szindarabji, melyek megfordultak a pesti szinpadokon, tesszettek és hatottak, de az író munkásságának legjelentősebb része, a regényei bizony jórészt ismeretlenek voltak még az irodalmi érdeklődők előtt is.

Ez a legujabb időkig nemcsak nálunk volt így, hanem Németországban is. Különös módon a legnagyobb angol regényírók egyike elkerülte még a németek figyelmét is, akik pedig észrevesznek és sietve lefordítanak mindent, ami jelentőset bármely nemzet irodalmá-podukál. Két év előtt aztán megjelent a Forsyte Saga, Galsworthy főműve német fordításban s óriási sikere volt. Ez volt az utóbbi évek legnagyobb német könyvsikere. Ekkor már készült a magyar fordítás is, amely most az ősszel megjelent három szép kötetben, a Franklin-Társulat kiadásában s egyszerre a legtöbbet emlegetett, legnépszerűbb írók sorába jutatta Galsworthy-t.

Ha a kitűnő angol író ma jönne Budapestre, senki sem érezné magát feszélyezve, mindenki tudna a Forsyte Sagaról beszélni, mert most már mindenki olvasta ezt a három kötetes nagy művet és felfismerte benne az angol társadalom reprezentatív képét.

Mi van a Forsyte Sagában? A Forsyte Saga egy jómódú középosztálybeli család története. Gazdag, komoly, előkelő urak vonulnak fel a család tagjainak sorában, nagy üzleti vállalatok vezetői és tulajdonosai, ügyvédi irodák és szabadalmi hivatalok főnökei, abból a típusból való emberek, akik az angol birodalmat megteremtették, fenn tartják és kormányozzák, akik

feltalálhatóak mindenütt a világon, mint a társadalmi élet és az állam oszloppai és támaszai.

Életük nagy célja a vagyon gyűlése és megtartása, kinosan vigyáznak külső korrektségükre és tekintélyükre, és azt hiszik, hogy ezzel eleget tettek emberi életük céljának. Közben azonban elhanyagolják az emberi élet szebbik oldalát, az érzések világát és ellenségesen állnak szemben mindazzal, ami azt képviseli. A szépség és a szenvedély kiharadt életükből, ezért ellenségnek tekintik. Emiatt válnak boldogtalanná és emiatt kerülnek társadalmi száműzésbe asszonyaik: a Forsyte-ok korrekt férjek, de nem tudják a nő érzésvilágát maguk felé fordítani, elvesztett lényükből az a sejtelmek nemi vonzás, melyből a szerelmek fakad.

Forsyte Soamest elhagyja a felesége, Irén, — egy csodaszép nőalak, mely úgy világít a regényen át, mint a felgyújtott fáklya — mert nem tudja szeretni, nem találja meg benne érzéseinek kielégülését, inkább otthagy társadalmi pozícióját, teljes anyagi ellátottságot és vállalja a társadalmi köréből kizárás szony keserű sorsát. S a Forsyte értetlenül áll ezzel a komplikációval szemben, erőszakkal próbálja megoldani, elköveti a nőt a lehető legnagyobb sérelmet és ezzel örökre elzárja a kibékülés lehetőségét. Az asszony szerelmese művész, a szépség szomjazója, öngyilkos lesz, mert nem bírja elviselni a szerelmén ejtett sérelmet. És így tovább, sorban jönnek a Forsyte-ok, az öreg Jolyon késői szerelmével Irén iránt, a többi rokonok, June, a szerelmében csalódott gazdag leány, majd Soames és Irén leánya Fleur. egy újabb gyönyörű nőalak, a Forsyte-ok második nemzedékének szószólója.

Minden Forsyte boldogtalan, csonka életű, mert elhanyagolta azt, ami az emberi életben lényeges, csak az anyagiakkal, avagy a társadalmi pozícióval törődött s elhomályosította magában az élet érzelmi oldalát. S meg kell érniök életük céljának megrendülését, a társadalom és ezzel a vagyon bomlását is a háboru utáni zürzavarban.

Megragadó galériája ez a mélyen és finoman megrajzolt ala-

kolnak, megragadó cselekmény folyton új érdeklődést keltő keretében s az egészből kialakul a modern angol társadalom ha-

sonlithatatlan szépségü képe, de egyúttal minden nemzet társadalmának, az egész modern életnek a képe is.

Beszélgetés G. K. Chesterton-nal

Mi a véleménye Conan Doyle-ról és miért kezdett ő maga is detektív-regényeket írni?

Írta: S. J. Woolf

Mielőtt Londonnak Strand nevű útja Fleet Street-té változik át, két templom emelkedik az útvonal kellő közepében és osztja két részre a közlekedést. Errefelé jártam egy alkalommal a Trafalgar Square-ről jövet. Nincs ennél utálatosabb utca az egész világon; valóságos haremző ez, amelyen Viktória királyné korának szellemei most kezdik elveszíteni csatájukat a modernnek hadseregével szemben. Mindazonáltal a droguista üzletekben, a trafikokban, a szűk szállók vős bársony pamlagjai mögött, — jöhetnek már kezdik őket eltakarítani — még mindig ott settenkednek a Viktória-kor kísértetei.

Átmentem Aldwych-on és befordultam jobbra az Essex Street-be. A 20-as számot kerestem; meg is találtam egy hatemeltnyi magas épület kapuján. Az volt a megbízatásom, hogy rajzoljam le G. K. Chesterton-t, aki azt tanácsolta nekem, hogy ne fáradjak ki az ő környékbeli házában, hanem keressem fel őt lapjának, a G. K.'s Weekly-nek szerkesztésében. Chesterton, bár detektív-történeteket ír, mindig olyanannak tűnt fel nekem, mint egy, a XVIII. századból ránk maradt irodalmár; munkáiban van ugyan bizonyos modernség, én azonban mindig ráismertem Addison és Steele vezető kezére.

Chesterton-t egy irodákkal megtömött épületben keresni, legalább is kiábrándító, mert nehéz XVIII. századi jellemet át helyezni akárcsak a XIX. század elejét juttatta eszembe. Amikor végre megtaláltam az ő szerkesztőségét, úgy éreztem, hogy száz évvel régebbi korba mentem vissza.

Egyszerre csak bontoltam egy piszkos és nagyon szűk irodában. Legkülönbözőbb anyagok rettentő tömege teletölti ezt a szobácskát. Két fal mellett könyvvállványok tornyosulnak, megtömötten mindenféle papírral; mellettük két széles díőfaasztal, ezeken olyasmik, ami valamikor zöld viaszkosvászonnak volt nevezhető; ezen jegyzetpapírok egész sorozata. Láttam még egy levélprést, egy korsót és egy mosdótalat egy sarokban, különböző nagy kosarakat, tele mindenféle nyomtatvánnyal, ami mind végül egységes karakterrel töltötte meg a szobát. A szobában egy kövér fiu uralkodott, aki meglehetősen elnyűtt ruhában ült az ajtóval szemben lévő asztalnál.

Amikor beléptem az asztal fölé hajolt és bélyegeket nyalt. Nagy levélborítékok ezrei voltak előtte s jobb kezénél bélyegek izekben. Amikor meglátott, egy pillanatra abbahagyta tevékenységét, közölte velem, hogy Chesterton ur még nem jött be, majd pedig átnyújtotta nekem folyóiratuk legutóbbi számát. Munkájának rendje az volt, hogy először megnyalta a bélyeget, azután rátette a borítékra, ezt követően pedig másik kezével kezdte el nyomogatni, biztosan ragadjon. Így ment ez tovább, apró, gyors turnusokban, egészen mechanikusan: ismét egy megnyalt bélyeg, ismét egy boríték, ismét egy gondos ránehezés.

Elbűvölve néztem a kövér fiut, azt sem tudom, mennyi ideig. Almodozásomból egyszerre nehéz léptek zaja riasztott fel. Gyorsan táru ki az ajtó és egy terjedelmes, ziháló ember állt előttem. E jelenség minden egyebet a szobában — beleértve a kövér fiut is — teljesen jelentéktelenné degradált. Valami olyasmit mondott, hogy nagyon sajnálja, hogy elkészt. Gyorsan bement belső szobájába; nyomába a kövér fiu, aki csakhamar visszajött azzal, hogy szabad a belépésem G. K. Chesterton ur szentélyébe.

Az első dolog, ami megragad bennünket, ha Chestertonra nézünk, kicsattanóan egészséges külseje. Mintha dédelgetni akarta volna a természet. Arszíne olyan, mint egy apró gyermeké, haja göndör és szőke, bajusza kissé verezes, szeme barátságosan kék. Mindez megteszi a maga hatását. Amikor beléptem, ő is egy hosszú irodai asztal végénél ült. Mögötte egy könyvvállvány volt, tele papirosba kötött könyvekkel. Ez a szoba is — épúgy, mint a külső

— a legtéljesebb rendtelenség képét nyújtotta. Papírdarabok heverték a padlón mindenfelé. A butorzat ócska volt és kopott. Amikor Chesterton megláttam ebben a kaoszbán, lehetetlen volt, hogy eszembe ne jussanak azok a XVIII. századi írók, akiknek dolgozószobájuk nagyjából ugyanilyen volt; ilyen környezetben írtak ők feltartóztatatlan dühvel. E régi aszmoszféra megerősödött, amikor az ablakon kitekintettem és megláttam Londonnak azt a részét, amely száz év óta alig változott; megláttam az ódon Templet és arra gondoltam, hogy Goldsmith sirja is csak egy kőhajtságnyira van.

— Szíves elnézését kérem, hogy ilyen az irodám, — kezdte Chesterton ur; — nem hiszem, hogy sok ilyen hely van. Bizony, ha én ezt összehasonlítja azokkal a szerkesztőségekkel, amelyekben az amerikai sajtótermékek készülnek, az enyéim szűkebb és zsufoitnak tünhetik. É természetesen biztosítottam arról, hogy ez épen olyan hely, amilyent én Londonban látni vágytam, mindez ideig azonban nem találtam.

— Igen, — folytatta Mr. Chesterton — ez kissé ódivatu hely.

Elkezdett beszélni önmagáról és újságírói tapasztalatairól.

— Alig hagytam el Varsót, — ugymond — bekövetkezett az a bizonyos nagy politikai bűn: a bolsevisták legyilkolása. Képzelve, nem egyszer tettem szert hasonló furcsa tapasztalatra: mindig olyankor megyek el valahonnan, amikor ott valami igazán érdekes dolog történik. Amikor például Jeruzsálemben voltam megértem még a zionista veszekedés első napjait, láttam az összeverődő tömegeket és hallottam az első zsidókárhozlásokat; az igazi ribillió azonban a távozásomat követő néhány nap múlva tört ki. Vagy pedig: alig hagytam el Madridot, egyszerre csak mindenféle kezdett ott történni. — Amikor távol voltam Londontól — és hiába törekedtem oda visszajutni — az érdekesebbnél érdekesebb dolgok mentek ott végbe. Aki teljesen a humanizmus álláspontjára helyezkedik, az talán örülhet ennek, az újságíró azonban tragédiákat él át ilyenkor.

Spiritizmusról kezdtem el beszélni, mint a világháború egyik következményéről. Azt kérdeztem Chesterton-tól, vajjon mi a véleménye Conan Doyle-ról, mint a spiritizmus lelkes hívérol.

— Nézetem szerint Doyle a Sherlock Holmes-históriáiban kiírta önmagát, — ugymond. — Nagy sikere volt ezekkel a történetekkel. Nagyszerűen be és ki tudta hozni ezeket a komplikációkat. Ezenközben az történt, hogy Doyle elkezdte magát azonosítani Holmes-sal, aki mindenkor felfedezte a bűnöst. Az ilyesmi nem egyszer megtörténik. A közönség azt szokta mondani, hogy az írók saját jellemüket írják meg, pedig gyakran a megfordítottja történik: az író kedvenc szereplőjének jellemét helyezi át idővel saját magába. Ez az az eset, amelyre Whistler azt mondta, hogy a természet kezdi utólcérni a művészetet.

Doyle-től és az ő detektívhistoriáitól könnyen rá tudtam venni Chesterton-t, hogy saját munkásságáról beszéljen, amelyet ugyanezen a térer kezdett meg.

— Igen, — mondá — írtam, efféle történetet egy egész csomót. Nagy mulatságom felt az ilyesemben. Ez afféle játékomb nekem, amelyet akként játszom, hogy nekiindulok egy gondolattal. Irásközben saját magamat olyanannak képelem, mintha azt lennék a bűnösök oldalán teljesen ártatlanul. Az efféle munkának igazi módja az, hogy teljesen meg kell feledkeznünk arról, hogy detektív-történetet írunk. Meg kell kezdeni egy bizonyos tényállással. Elkövetek egy gyilkosságot vagy valamely más bűnt. Egy csomót ember bele van keverve. Sem önnek, sem az olvasónak fogalma sincs arról, hogy ki a bűnös. Nos, önnek is, ha ilyesmit akar írni, bele kell mennie a dolog közepébe és meg kell próbálnia leleplezni a bűnt, mint hogyha ez önnek csakugyan valóságos feladata volna, amelyet öné ráróttak.

Ezenközben elkezdtem lerajzolni Che-

tertont. Rajzolás közben megjegyeztem, hogy Angliában tulajdonképpen nagyobb a demokrácia, mint Amerikában.

— Igen, — mondta Chesterton. — Bizonyos fokig igaza van. Azt hiszem, hogy nálunk egy miniszterelnök demokratikusabban viselkedik titkárával szemben, mint az ön országában, másfelől azonban azt hiszem, hogy egy amerikai titkár demokratikusabban viselkedik miniszterével szemben, mint azt nálunk tenné. Amikor Amerikában utaztam, alkalmam volt több napot tölteni vasuton. A fülkeszolgáknak csinos, fekete fiatalember volt; egy nap elkezdtem vele beszélgetni; azt tapasztaltam, hogy intelligens, olvasott, sőt tanult ember, különösen sokat tud arról az útdarabról, amelyen átutaztunk. Gyakran hosszasan beszélgettem vele, abban a pillanatban azonban, amikor csöngették érte, rögtön elhagyott ezekkel a szavakkal: viszontlátásra! — Nos, ez az igazi demokráciát jelenette nekem. Ez a fiu egyáltalában nem volt udvariatlan velem szemben; esakugy viselkedett, mint akármelyik barátjával szemben. De, képzelje el csak, mi történt volna egy angol vasuti szolgálival, ha ez ugyanezt mondta volna? Más szavakban: nálunk megvan a demokrácia formája, de nem a szelleme és én félek, hogy formák lényeg nélkül veszélyesek.

Mozgást hallottam kívülről. Hátrnéztem és láttam, hogy a kövér fiu jött be két csésze teával. Rajzommal is elkészültem s miután megittam az egyik csésze teát, bucsut vettem.

A muzsika hősei pongyolában

Tapintatlanságok német zeneszerzőkről

Stuttgartban egy könyv jelent meg, mely otthonukban mutatja be a leghíresebb német zeneszerzőket. Ez a könyv föltűnést okozott Németországban, sok beszédre, vitára adott alkalmat, Ime néhány mulatságos történet belőle.

Felix Weingartner, a karmester csodálatos zenei emlékezőtehetséggel rendelkezik. Egyesek — a barátjai — azt is szeméremmel lobbantják, hogy képességét tulontul kifejelesztette, annyira, hogy akkor is emlékezik mások munkáira, mikor maga szerez zenét.

Utóbb a zenekarral legfrissebb szimfóniáját próbáltatta. Egyszerre leintette a zenészeket. Egy klarinétos ismételtlen sokáig nyújtotta a hangot. Ezt a karmester kifogásolta. A klarinétos — gyermeleg egyszerűsége — így válaszolt:

— Bocsánat, mester, de a Trisztanban ezt a részt mindig így játszuk.

Weingartner elhallgatott.

Hans Richter, a híres Wagner-karmester mesélte az alábbi esetet.

A partitúra teljes szünetet jelzett, mikor egy trombitás vadul beletrombitált a csöndbe. A karmester fölháborodva vont a kérdőre a trombitást, miért játszott?

— Bocsánat, — szölt az — az én hangjegyemen jelezve van.

— Mutassa meg.

A trombitás a kóta után kapott, hogy odavigye a karmesternek, de akkor furcsa fő fedezést tett: a hangvonalon egy légy ült, akkora, mint egy kótafej, mely amint a kezét feléje nyújtotta, elrebbent.

— Csak egy légy volt — mentegetőzött a trombitás — és én lejátszottam.

Koschatról azt beszélik, hogy állandóan csak C-durban tud komponálni. Egy napon szomorúan üldögélt a kávéházban. Hellmesberger megmagyarázta a szomorúságának okát:

— Egy dalt komponált C-durban, de véletlenül F-mollba csuszolt át s most sehogysem tud kászolódni. Ugyancsak Hellmesberger terjesztette róla azt a hírt, hogy eladta zongorájának fekete billentyűit mert nem tudta, hogy mire valók.

Próbálnak a színpadon, a kar-

dalosnők azonban fecsegnek, lo-csognak, gágognak.

Hans von Bülow, a karmester kétségbeesetten fordul feléjük s így fakad ki:

— Bocsánat, hölgyeim, figyelemzettem önöket, hogy a Capitoliumot már régen megmentették.

A karmester csak kedvtelésből játszotta a mélyhegedűt. Egy napon

Az orosz nép lelkivilágát még mindig Rasputin „a szent ördög” foglalkoztatja

A felszínre került adatok szerint Rasputinnál hatalmasabb erők idézték elő a történelmi Oroszország összeomlását — A két Grigorij démonikus szerepe a Romanovok élettörténetében — Rasputin nem volt Don Juan típus és csak öregedő vallásos nőkre volt befolyással

Miller-Fülöp René feltűnéstkelő Rasputin könyve egyszerre három nyelven jelent meg

Az orosz birodalom történetében végzetes név a Grigorij, vagy ahogy az orosz parasztok lerövidítve szokták mondani: a Grisa. Ez a név szimbolikusan hat a köztudatban és hozzátapasztják Oroszország nemzeti katasztrófájának végzetes eseményeit. A romanovok uralmának elején mint trónkövetelő fellépett „A hamis Demetrius”, akiről később kiderült, hogy Grigori Otrepiepnek hívják és az udvar számára iniciálékát rajzolt. A Romanovok bukásának másik zárórészére is egy Grigorij neve van felírva, a Grigorij Rasputin. akit hovatovább az orosz cári uralom összeomlása egyedül végzetes szellemének tekintett.

Rasputin személye körül már régóta szövődik a legenda. Eleinte csak ponyvaregényeket írtak róla, később már szindarabokban és regényekben is szerepel, mint ezt újabban a Piscator-színpadon bemutatott Tolstoj Sándor Rasputin drámája is mutatja.

Miller Fülöp René oroszországi utazásairól ismert német író legutóbb monumentális könyvet írt Rasputinról és a művében felsorolja a komolyabb Rasputin-irodalom repertoriumát. E számos oldalt kitevő könyvjegyzékéből kitűnik, hogy Rasputin személye, akit a háború előtt politikai körökben a legártatlanabb szédelőnek tartottak, ma komoly memoárirók és historikusok szerint is döntő jelentőségű szerepet töltött be Oroszország lezüllesztésében.

Ugyanakkor azonban sokan akadnak, akik újabb kulfökre való hivatkozással azt igyekeznek kimutatni, hogy Rasputin romboló munkája távolról sem volt olyan nagyjelentőségű, mint amilyennek a még ma is terjedő és duzzadó legendában él. A paraszt természetesen ma is azt hiszi, hogy

Rasputinnak a halála okozta Oroszország baját: nem lett volna szabad őt megölni.

Egy szellemes leningrádi író Samjahin írja le igen jellemzően egyik novellájában, hogy a parasztok „az ő Grisájuk” halála következtében mennyire magukon kívül voltak. Ezzel szemben az a tény, hogy egy óriási komplexummá tevődik össze azoknak a személye, akik részesei voltak a cári uralom

valami társaságban Brahms mélyhegedű szonátáját játszotta s maga a szerző kísérte őt a zongorán.

Brahms oly erélyesen belevert a zongorába, hogy a mélyhegedűs végre így szölt:

— Szabad kérnem, kedves mester, valamivel csöndesebben játszik, mert megamat sem hallom.

Brahms szelíden válaszolt:

— Szerencséje van...

K. D.

összeomlásában és amely komplexumban Rasputin meglehetősen jelentéktelen szerepet játszott. A magas egyház az érdekelt tökebarók és a titkos rendőrség vezetői mindinkább előtérbe kerülnek az összeomlás körül, amint ezt a szovjet által lefolytatott vizsgálatok is felderítik. A szovjet nemrégiben letartóztatott egy bizonyos Oscipenko nevű kalandos figurát, aki titkára volt a pétervári cári metropolitának, Pitirinnak. Ennek vallomásából kiderül, hogy Rasputint az egyházi kamarillán belül inkább nyomták, semhogy ő lett volna az egyházi ügyek irányítója. Ami pedig Rasputinnak a nagybankárokhöz, Manushoz, Rubinsteinhoz és Manassevic-Manuirovhoz való viszonyát illeti, ezek kétségtelenül

felhasználták spekulációjukhoz Rasputint.

E bankárkat azzal vádolták meg, hogy míg Oroszország harcban állott Németországgal, itokban Németországgal kötöttek üzleteket. Viszont azonban a hazaárulás tényét, bár egyiket-másikat közülök halálra is ítélte, felderíteni nem sikerült. Hasonló sőt éte fejezete marad a bolsevizmust megelőző kornak Rasputinnak a titkos rendőrséghez való viszonya. Az idevonatkozó kutatások azt látszanak igazolni, hogy az Ochrana a maga könnyelmű játékait Rasputintól függetlenül végezte és nem felel meg a tényeknek, hogy Rasputin befolyásolta volna a titkos rendőrség embereit, akármilyen irányban is.

A Rasputin-legendára mindenestre vakító fényt vet Miller Fülöpnek említett könyve (*Der Heilige Teufel, G. ethlen Verlag*), aki nemcsak egész ismeretlen levéltári adatokkal, de páratlan fényképanyaggal is hozzájárult a rejtélyes egyéniség minden oldalról való megvilágításához. Fülöp Miller fényképanyagából és kutatásaiból kiderül, hogy

Rasputin távolról sem gyakorolt oly démonikus erotikai hatást Pétervár dómáira,

mert azok a hölgyek, akikkel itt-ott lefényképezte magát, mind öreg és idegben teg hölgyeknek látszanak. Rasputin a maga kapcsolatait a nőkhöz titkos szektájának szuggesztivitásán keresztül érte el, e szakadár-tanból kisugárzó misztikummal, semmiesetre sem pedig férfias-

ságának személyes varázsával.

Nagyon érdekesen tárgyalja említett szerző Rasputinnak a cárnőhöz, a cárhoz és a cárnő fő csillagkeresztes hölgyéhez. Anna Virubovához való viszonyát, drámai erővel rajzolja meg Rasputin gyűlöletét a cári család „montenegrói” ágával szemben, ami részben tudott dolog Paleologue ismert memoárjából is, mert ahogyan ő leírja, a montenegrói hercegnők hozzájöttek panaszkodni Rasputin és a cárnő lehetetlen viselkedése ellen. Egy nagyszabású fresko ez a könyv, amely mélyen belevilágít, mondhatni egészen kísérteties fényben a Rasputin-legendába. De be is látszik igazolni az a feltevést, hogy

Rasputinnál sokkal hatalmasabb erők voltak a helyükön, amelyek Oroszországot berántották a háboruba

és amelyek Rasputin nélkül is előidézték a katasztrófát.

A Rasputinra vonatkozó kutatóforrások egyrésze odatörekszik, hogy bebizonyítsa Rasputinnak megvesztegetettségét a németek részéről. Noha bizonyos, hogy Manasevics bankár Rasputin lakásába rendezett be irodát és tartott fenn gyűjtőkönyvtárral levezetést és noha az is igaz, hogy Rasputin titkára Simanovics ékzerkereskedő fővádlottja volt az orosz bankjegyek hamisítási pörének, bizonyos, hogy Rasputin kezéhez nem került német pénz és éppen ez a vonás még érdekesebbé és még titokzatosabbá teszi profilját.

Miller Fülöp új könyve egyidejűleg francia és angol kiadásban is megjelent és kétségtelenül nagy változásokat fog előidézni az európai közfelfogás tisztázásában. De ha tisztázza is a közvélemény felfogását tömegpszichológiai okokból, nem tisztázza magát a legendát, amely függetlenül a felszínre hozott történelmi adatoktól, a nép bizonyos köreiben tovább dagad és még fokozottabban azzá lesz, ami eddig volt, babonás szimbólum: a szent ördög. A könyv ára 16 Márka.

Világnyelvek

magántanulás után való elsajátítására alkalmas nyelvtanok: Schidlof dr. „1000 szó” módszer mappában összegyűjtve 272 Lei. Angol nyelvtan. Szerkeszti Dr. Latzkó Germanus Gy. dr. Francia nyelvtan. Szerkeszti: Altai R. Clasz nyelvtan. Szerkeszti: Dr. Honti R. Kapható LEPAGE könyvkereskedés CLUJ-KOLOZSVAR Könyvjegyzéket ingyen küldünk.

Erdélyi Képes lap

megjelenik minden héten

Ára 7 lei.

Minden könyv

amit az „Ex-Libris” ismerlet, kapható LEPAGE-nál, Kvár.

„A közönség nagy lelki változásokon ment át“

— mondja Kner, a legromantikussabb magyar könyvkiadó-vállalat megteremtője, aki hetvenöt forint alaptőkével teremtette meg érdekes vállalkozását

Évtizedekkel ezelőtt a Knerék ősei, akik, mint a családi hagyomány megállapította, mint könyvköltők és faluzó könyvtárosok Felsőmagyarországból és Pest megye néhány régebben tótok által lakott községekből leszárványok az Alföldre és a t. t. Knihár nevet átalakítva Knerré teljesen elmagyárosodtak. Ez érdekes csatlakozás egyik tagja az irodalmi munkásságáról is ismert Kner Izidor, aki Magyarországnak kétségtelenül legromantikussabb könyvkiadó-vállalatát teremtette meg

A Kner Izidor-féle könyvkiadó-vállalat erdélyi magyar olvasóközönségét különleges okból is érdekelheti. Elsősorban azért, mert a kis, magyar vidéki városokban, Gyomán felállított könyvkiadó-vállalat első kezze foghító diadala a provinciális gondolatnak. Kner Izidor vette elsőnek a bátorságot, hogy megmutassa: Budapesttől függetlenül is, a vidékről is lehet az összes magyar nyelvterület számára produkálni, ha az a könyv külső- és belső tartalomban tekintetben versenyképes. Másodsorban azért, mert Kner próbálkozott az amatőr-gondolattal és ő volt az, aki néhány kitűnő képzőművész leszerződésével egyéniséget adott legkisebb nyomtatványának is. Az Erdélyi Szépművészeti Céh, ha előd után keres, mindezek előtt a Kner-nyomdára kell gondolnia.

Magyarországi munkatársunk az *Ex Libris* megbízásából felkereste a Kner-vállalat jelenlegi tulajdonosát, Kner Imrét, aki édesapja, Kner Izidor nevében is feltett kérdéseire a következőkben volt szíves válaszolni:

1. Melyik kiadványai fogytak a legjobban?

Kiadványaim kelendősege általában mindig elég csekély volt, mert kiadóvállalatom működése eléggé intim formák között folyt le. Általában inkább készülődés volt az egész, s egy saját olvasóközönség nevelése volt a cél. Az egyes kiadványok intímebb jellegéhez képest sohasem lehetett a hirdetés, házalás, nyilatkozat stb. eszközeihez nyulnunk. Mivel azonban tapasztalásunk szerint ahhoz, hogy ezen a téren megfelelő eredményt lehessen elérni, legalább is 12—15 kiadványt kellene kiadnunk, amit azonban itt ik nem fejthető okokból egyelőre nem tehetünk meg, jelenleg semmiféle kiadvány nincsen előkészületnek s egynehány, életjelnek szánt, apróbb kiadványtól eltekintve, egyelőre kiadói tevékenységüket be szándékozzuk szüntetni.

2. Melyik kiadványára a legbüszkébb?

Nem tudnám ezt megmondani, mert egy-két olyan dolgotól eltekintve, amelyek kiadására speciális, vagy alkalmi okok készítették, összesen, 1917 óta megjelent kiadványainkat egy egységes egésznek tekintjük, amelyek egésze azonban határozottan büszkének vagyunk.

3. Mit tart a háboru utáni közönségről?

A háboru utáni közönséget

nem ismerem. Mivel a háboru utáni időkben csak kis mértékben foglalkoztam a kiadással s a terjesztés is bizományosom utján történt, nincs meg között az a kontaktus, amelynek alapján határozott véleményt lehetne alkotni. Mégis azt hisszük, hogy a kiadóknak általában hamis képe van a közönségről s nem azokat a dolgokat kellene kiadni, amelyekkel ma a kiadók az üzleti sikert keresik. Az a véleményem, hogy a legtöbb kiadó igazi szükség nélkül lefelé licitál. Ha a kiadói propaganda egységesebb, átfogóbb, nevelőbb tendenciájú és nem tisztán a pillanatnyi sikert hajszoló lenne, komolyabb és jobb dolgokkal is sikert lehetne elérni, amelynek alapján igazibb és építőbb kiadói munka lenne lehetséges. Azt hisszük, hogy a közönség nagy lelki változásokon ment át, s ha bizonyos rétegek vásárlóképesség helyre fog állni, fog a háboru utáni közönség igazi arca majd láthatóvá válni.

4. Ha ez a sok „ha“ nem volna, mit adna ki a legszívesebben?

„Ha“ volna ma olyan irodalom, amely igazán a ma irodalma és amellyel igazán irodalom, amely nem „lombikhoz nyul, mikor organízál“, hanem teremtő ereje is van s hozzá mer nyulni a kor igazi problémáihoz, ha volna irodalom, amely annyira irodalma lenne korának, mint például Ady Endre volt a magáénak, akkor azt szeretném kiadni.

5. Ismeri az Erdélyi Szépművészeti Céh kiadványait?

Csak a lapok bírálatából ismerem, közvetlen szemléletből nem.

6. Ismertesse röviden előttünk a Kner-vállalat kialakulását és alapítási évét.

A nyomdavállalatot annak ma is vezetője, Kner Izidor alapította 1882-ben, 75 forint tőkével, egészen szűk keretek között, de mert már e szűk keretek között is a komoly minőség jelszavát tüzte zászlajára, a nyomda annyira fejlődött, hogy a háboru kitörésekor már 14 sajtót és 230 főnyi személyzetet foglalkoztatott. A könyvkiadást aránylag korán kezdte el, de azt csak mellékesen, öletszerűen folytatta. 1917-ben a kiadó-vállalat vezetését Kner Imre vette át s azt az ismert irányban fejlesztette, de a közismert események a kiadó-vállalat program-szerű továbbfejlesztését lehetlenné tették, mert a vállalat az összeomlásakor bekövetkezett események folytán egyelőre elvesztette annak a lehetőségét, hogy a tervezett program kiépítéséhez szükséges áldozatokat az esztendőik bizonyos során keresztül befektesse. Reméli azonban, hogy erre még sor fog kerülni.

Heinrich Adam: Mirakel. (Négy novella, saját kiadás Brasso.) Egy fiatal szász szerző adta ki négy meleg zengésű elbeszéléseit szép és diszkrét köntösben. Szuggesztív és hajlékony, átfűti a gyermekkor élményszerűségére. Figyelemmel kíséreljük a szerzőt, akitől bizonyára új és érettebb alkotásokat is fogunk kapni.

Lagerlöf Zelma új regényei

Korunk legnagyobb írónöje, Lagerlöf Zelma egészen egyéni hang a világirodalomban. A szeretet írója, azé a szereteté, amely Jézus tanításának a summája. Megismerni a legegyszerűbb emberek lelkét, megtalálni benne a tudatlanság, önzés, babona fedőrétegei alatt az isteni lényegét, a jószágot, a tisztább, nemesebb életre, az Isten közelébe való felemelkedés vágyát, a lelki szépség kisügrését, — ez Lagerlöf Zelma legfőbb törekvése. A mai kor vezető szellemei között ő jelenti a vallási ösztön kifejezését, a valláshoz való fordulást az élet szenvedéseiben. Legújabb regényében is, mely most jelent meg magyarul *Jeruzsálem* címmel két pompás kötetben, ez a sóvárgás adja meg az alaphangot. Egy csapat svéd paraszt, egyszerű, naiv lelkű, egy vallási mozgalom hatása alatt tengerre kél és kivándorol Jeruzsálembe, hogy Jézus nyomdokaiban élhessen, — kolóniát alapítanak, az őskeresztények módjára testvéri közösségben élnek és dolgoznak, szenvednek az idegen éghajlattól, az emberek gyanakvásától és rághaitól, hitükben találnak vigasztalást nemcsak külső győtrődéseikben, hanem az önmagukkal, a test kísértései elleni harcokban is. Köztük is megjelenik a szerelem, de mintegy beleolvadva a vallási elragadtatásba. Az egésznek magva Ingmar története, aki a vagyonért lemond szerelméről, Gertrudról, de a gazdag örökösével kötött házassága nem ad neki boldogságot s utána megy Gertrudnak Jeruzsálembe és visszahozza a hazai földre. Mély erkölcsi ösztönök dolgoznak ezekben az emberekben, mintha a természet őserkölese nyilatkozna általuk. Lagerlöf Zelmának abban áll rendkívüli ereje, hogy fel tudja törni az emberi lelkék legmélyebb rétegeit, ahol homályosan, de az életet döntően irányítva rejtőzik a természet örök elve. Minden alakja egy természeti jelenség primitívességével és eredetiségével hat. A hangja, ahogy beszél róluk, a népmese hangjának a legmagasabb irodalmi színvonalra fejlesztése, tele van érzéssel, szentimentalizmus nélkül, bizonyos lágy asszonyi erő sugárzik belőle, szinte anyai gyöngédséggel az emberek iránt. A *Jeruzsálem* minden bizonnyal a mai irodalom nagy regényei közé tartozik. Magyar fordítása Gerely Jolán, a Svédországban élő magyar író műve. A másik magyarul megjelent regénye a nagy svéd írónönek. **Az Antikrisztus csodája.** Lagerlöf Zelma legszelebben koncepiált regénye ez.

A modern világ eposza, mely legáltalánosabb érvényű ellentétben ragadja meg a mai emberiség életét s ennek megvilágításában leplezi le az alapösztonök munkáját a tömegek és az egyes emberek sorsának mozgató-számbájában. Egy szép legendából indul ki: egy római templomban szentéletű, harcok keresztény szellemű barátok őrzik ősidők óta a gyermek Jézus csodatevő ezüst szobrát. Egy fantasztikus ango ló ellopja ezt a legendás szobrot, helyébe téteti csalódásig hasonló másolatát. Ez a namsítvány az Antikrisztus jelképe, attól fogva, hogy az igazi szent jelkép Krisztus helyébe kerül, megtelik a világ szenvedéssel, elégedetlenséggel és harccal. A harc a forró, szikk: Szicília földjén folyik: Krisztus előharcosai, az egyház, a hívó lelkék a túlvilági élet boldogságával vigasztalják a nyomorgó népet, az Antikrisztus pártja a földi élet boldogulásának ígéretével szítja az elégedetlenséget a forradalom hőfokára. Egy színes, mozgalmas történet keretében a modern szociális probléma adja a regény háttérét, az előtérben pedig egy búhájosan szép, naiv hitű szicíliai lány és egy szocialista népvészér szerelmi története ragyog a költészet varázsló szépségében. A két főalak körül ott mozog a szicíliai kisvárosi és fa-

lusi élet számtalan alakjával, festői népszokásainak, babonás vakbuzgóságával és romantikus nyomorával, — még a briganti-világ alakjai sem hiányoznak belőle. Lagerlöf poézise ebben a regényben fejlett ki legnagyobb magasságaira s ebben nyilvánul ki legteljesebben a minden emberben szenvedéssel együttérző, mély szelleme. A nagyszerű regényt Pogány Kázmér fordította kifogástalan művészettel. Mind a két regényt a Franklin-Társulat adta ki. Ára a két könyvnek fűzve 204 illetve 340 lei.

Három szenzációs német könyv Oroszországról

Három feltűnéskelő német könyv jelent meg a könyvpiacra, amely lényegesen közelebb hoz a mai szovjetközletárság lelkének megismeréséhez. Mind a három monumentális könyv ismertetésére vissza fogunk térni. Egyelőre csak bekonferáljuk a könyveket, amelyek dus képes anyaguknál fogva is értékesek.

Valeriu Marcu Lenin címmel jelentte el meg monográfiai kerünk egyik legrendkívülbb alakjáról. Portréja mögött a szovjet világ egész gépezete érzékelhető. *René Müller-Fülöp Lenin és Ghandi* címmel (Amalthen Verlag) irt hallatlanul érdekesítő tanulmányt. Müller-Fülöp legújabb könyve a *Heilige Teufel* (Greiner Verlag), azt a furcsa és veszedelmes igurát hozta előbék, akinek személye a cári Oroszország összeomlását sietette. Ez utóbbi könyv, amelyet már megjelenése előtt megvetek Anglia, az Egyesült-Államok és Franciaország számára, kétségelentül a német könyvpiac vezető műve lesz.

Ro In Rå: So sollt ihr beten. (Verse, vászonkötésben M. 250. Richard Hummel Verlag.) Ezek az exotikus versek egyben mély lírai tartalmuknál fogva egész Németországban nagy feltűnést keltettek. Európai ember számára szokatlan neveket és részvét zeng fel e szabad verselésű sorokban, az értés megnyilatkozások egy külön világa.

KNUT HAMSUN

mesterművei 10 kötetben. A világhíró vándorból lett Nobel-díjnyertes regényíró művészetével meghódította minden művelt olvasó lelkét

1. P. n.
2. Benoni.
3. Rosa.
4. Almódok.
5. Halk hurokat pengtet a vándor
6. Léközlök.
7. Tobiás király városa.
8. Az új nemzedék.
- 9-10. Az utolsó fejezet. (2 kötet.)

Kapható: **LEPAGE-nál, Kvár.**

Román nyelvtanok és szótárak.

A kijelzés megjelölésével. Schenk: Román zsebnyelvtan 68 Lei, Scherk: Román társalgó zsebkönyv, román-magyar beszélgetések 68 Lei. Lingua román liliput zsebszótára. 32. Mindkét rész egybekötve 119 Lei. Schenk: Román zsebszótár, 10. Mindkét rész egybekötve 68 Lei. Schidlof: Liliput zsebszótárak, 32. Román-magyar rész 51 Lei. Magyar-román rész 51 Lei. kapható **LEPAGE** könyvkereskedés CLUJ. Könyvjegyzéket ingyen küld.

KÖNYVEK VILÁGA

Joseph Kessel új könyve

A Francia Akadémia 1927-ben Joseph Kesselnek ítélte oda a Regény Nagy díját. A kritika és a francia regényvilág közönsége, amely yakkor szembe nézvekedik az Académie Française ítéletmondásával, ezuttal egyhangú, lelkes helyesléssel kísérte a kiválasztást. Joseph Kessel ma, alig harmincéves korában, a francia regényirodalomnak egyik legnagyobb ígérete és az a két kötet, amelyeket a Pantheon művei közül kiszemelt, érett és maradandó becsű alkotás.

Joseph Kessel témái, embersége egyetemesek, mint a régi orosz irodalom nagyságaié. Az a biztos intuíció, amellyel témáit megragadja az első pár mondatnál életük csomójába markol, a figurák epikusan tiszta reliefje és a szenvedélyes mozgalmasság, amelyben hányódnak, Tolstoj legszép lapjaira emlékeztetik az olvasót.

A magyar közönség a „Véres pusztá” révén ismerkedett meg Kessel őseréjű művészetével. A forradalom hullámaiban felbukkanó cryéniságok, tragikus életmozzanatok zseniális rajzainak sorozata ez az imponáló kötet. De Kessel éppen ugy elemében van, amikor az előkelő emigráns oroszok hányódását, lelki bonyodalmaikat ábrázolja. Egész szimpátiája ezek a „lerongyolódott hercegek”, akik daccal és szépséggel élik a nyomoruság évtizedeit és nem vesztik el lényük patináját a Montmartre pokolfészkeiben sem. Kessel nem politizál, a bolsevikokat nem szereti — szenvedélyes érdeklődése mindig az embernek szól, akár a Cseka katonája az, akit az ár sodor magával bűnbe és bűnhődébe, akár a kaukázusi herceg, akit a cirkuszközönség tapsaival kénytelen felcserélni a harc dicsőségét, akár a bájos, kényes Helena Boriszovna, aki az orosz nő elítélésével veti bele magát a párisi kabaré fertős mámorába. — A Francia Akadémia ezuttal nemes, izmos talentum felszámolását méltatta figyelmére.

Kessel munkásságát Jeffy Adolf kitűnő tolmácsolásában ismeri meg a magyar olvasóközönség.

Kiszely Gyula: Csereházasság. Bizar ötlet modern formában és millióban. A „ma” leányainak regénye. Házasság keres tbe, csereberéve, összevisszaságba, amiből azonban a végén kiderül, hogy minden zsek meg találta a maga foltját és minden úgy van jól, ahogy van. Közben Északi Sark, admirális, befagyott hajó, kutyaszanos kirándulás, matrólázadás, farkasviadal és megmenő repülőgép, ami a legeslegutolsó pillanatban jelenik meg.

Izgalmas, pergő mese, eleven, élő figurák, jól megkomponált mese, hibátlan, magyaros stílus jellemzik Kiszely Gyula regényét, mely a Pantheon Irodalmi Intézet Magyar Írások sorozatában jelent meg. Ára fűzve Lei 136, egész vászonkötésben Lei 244'80.

Olasz nyelvtanok

magántanulók számára, a kiejtés megjelölésével. Schidlof dr.: 1000 szó levélszerinti módsere, a tiz fűzve mappában 272 Lei. Lingua: Olasz nyelv tanuló magántanulók számára kv. 272 Lei. Schenk olasz zsebnyelvtana, az olasz kiejtés megjelölésével 69 Lei. Hasznos társalgók. Olasz-magyar beszéltételek fűzve 68 Lei. Kapható LFPAGE könyvtáraszköz CLUJ. Könyvjegyzékkel ingyen küldünk.

Körséta a budapesti könyvkiadók műhelyeiben

A Pantheon az első könyvkiadó vállalat, amely a világháború után hatalmas pályázatokkal élénkíti a könyvtermelést — A Pantheon legnagyobb könyvsikere a Wells: William Clissold világa című regény, amely hat hónap alatt tizenkétezer példányban fogyott el

A világháború után alakult meg a Pantheon, amelyre már is úgy lehet feltekinteni, mint Magyarország egyik legkomolyabb könyvkiadó vállalatára. Vezérigazgatója dr. Ranschburg európai hírű szakember, ki nek évtizedes munkássága annakidején az Athenaeum felvirágoztatásánál is közre hatott.

A Pantheon első kötetei után elárulta, hogy komoly ambíciói vannak. Akik közelebbről ismerik a Pantheon belső ügyeit, azok jól tudják, hogy a Pantheon sok esetben visszautasított igen nagysikerrel kecsegtető könyveket, mert nem találta eléggé irodalmi értékűnek. Viszont nem egy esetben vállalt olyan műveket, amelyek bevezetéséhez anyagi áldozat kellett, függetlenül attól, hogy van-e remény a befektetés megtérülésére, vagy nincs.

A Pantheon egyik legszebb vállalkozása

a Magyar írások

című sorozat volt. Négy évszázad dicsősége, drámai alakjai, nagy szerelmei találó formát az élő magyar regényírás tükrében. Ebben a sorozatban eddigelé a következő könyvek jelentek meg:

Andai Ernő: Soha ilyen tavaszt (a Pantheon 1926 évi pályázatának díjnyertes regénye).

Dormándi László: Súlyommadár (Balassa Bálint regénye).

Kiszely Gyula: Csereházasság.

Krudy Gyula: Mohács.

Moecsay Zoltán: Szól a tárogató

Darnay Kálmán: Testőrszerelemek (Kisfaludy Sándor regénye).

Königsberg Lajos gróf: Szolimán ben Darja (Egy afrikai magyar gyarmat története).

Balla Irma: Vaskuthy Gábor.

Egy másik kitűnő vállalkozása volt a Pantheonnak

a Regény mesterei

című könyvsorozat. Ebben a sorozatban Wassermann: Faber és Laudin és családja, Lazarits Brünn: Van Zanten kalandjai, Kellermann: Schellenberg-testvérek, Maurac: A szellem svetega, Kessel: Véres pusztá és még számos contemporanea n jeles munkája jelent meg igen tetszetős és meglehetősen olcsó áron.

A főslágere a Pantheonnak azonban kétségtelenül

a Színe-java

260—400 oldalon 55 lejes árbán jelent meg hallatlan olcsóságban hozta ki eddig a következő világsikerű műveket:

Szini Gyula: Homo doktor kísérlete. **Andai Ernő:** Álmodó asszonya. **Schnitzler:** Hajnali mérkőzés. **Dah:** U az az egy házamesterfülle körül. **Dupuy:** A sakkjáékos. **Dominik:** Atlantisz feltámadása. **Dominik:** Az égő pramis. **Fouchardiere:** Ha nagyjaink viszátnak. **DeKobra:** Leányzóktetés. **Toudpuz:** Aki ellopta a Golfáramot. **Mandelstamm:** Hollywood. **Galopin:** A v-

rös szádál. **Frondaie:** A fejede'mi autó. **Hull:** A sejk. **Rosnyv:** Gyönyörű Pá is. **Mangham:** A mágus. **Erskine:** Szép Heléna magánélete.

Munkatársunk kérdést intézett a Pantheon igazgatójához: melyik kiadása fogyt-k a legjobban? Kaptuk a következő felvilágosítást:

— A jó könyv mindenütt egyformán megtalálja a maga útját. Bizonyíték erre az, hogy magyar nyelven ugyanazok a művek értek el töntő sikereket, amelyeket külföldön is elismert az olvasóközönség.

Az idei könyvpiac vezető könyvsikere H. G. Wells: William Clissold Világa című regénye volt.

Ezt a kétkötetes munkát rövid felesztendő alatt 12.000 példányban, szinte szétkaokodta a közönség. Ehez hasonló példányszámot ért el **Kellermann: Schellenberg Testvérek-je**, de egy esztendő alatt elért: az 5000 példányt **Wells: Istenek eledete, Tono Bung y, Anna Veronika, Amikor az üstökös eljön és Kipps** című regénye is. Elfogyott **T Gore: Gora jának a második kiadása, valamint Laurids Bruun** könyve, a **Van Zanten kalandjai.**

A magyar írók közül Apponyi: Emlékiratai vezet, négy kiadással,

utána **Biró Lajos** könyvei következnek, de az első kiadást túlhaladta nem egészen egy év alatt **Andai: S ha ilyen tavaszt...** c. regénye és **Dormándi Balassa regénye, a Súlyommadár.** Nagy sikere volt **Amundsen Az Északi Sark meghódítása** című könyvének és a **Gyakorlati Gazdalexikonnak**, amelyet **Mille Géza** szerkesztett. Valószínűleg igen szép sikere lesz **Lewis Babbitt-jének** és **Mantozapjának** is, amelyek a modern amerikai irodalom vezető könyvei.

Nem volna teljes a seregszemlének a Pantheon eddigi munkássága felett, ha nem emlékeznénk meg arról, hogy a

Pantheon első ek karolta fel fiatal írók felfedezését.

Első vállalkozása volt, amely irodalmi pályázatokkal élénkítette és élénkíti a könyvtermelést és őszintén minden alkalomat megragad, hogy szóhoz juttasson még b nem érkezett nevet. Így tudtunkkal a Pantheon ig n élénk érdeklődéssel kíséri az erdélyi irodalmat is és máris tárgyalásokat folytat egyik-másik írónkkal.

Sinclair Lewis nek a Th. Knaur kiadásában új regénye jelent meg, amely ali hanem az európai kontinensen is világhírt hoz szerzőjére. A könyvet Franz Klein fordította le mintaszerűen. A díszes kiállítású mű a Knaur-könyv ismét formájában vászonkötésben 2'80 márkáért kapható.

Erdélyi Lexikon

Enciklopédikus műveknek rendszerint szerkesztőjük van, szélesebb tervűeknek szerkesztőik vannak. Az Erdélyi Lexikon azonban, bár minden hír szerint nagy ismeretterületet ölel föl, nemcsak szerkesztőjéről, hanem szinte szerzőjéről vallhatja Osvát Kálmánt. Az Erdélyi Lexikon elgondolása, terve teljesen az övé. Az erdélyi életnek nincs Brockhaus-a, Merier-je, még Pallas-a sincs. Új címmunkatúrát kellett hozzá teremteni, sőt új stílusát a lexikonírónak.

A trianoni Erdélyt dolgozza fel az az ötven ívre tervezett kötet s feszült érdeklődéssel lehet várni, milyen összképét kapjuk e földdarabnak, ha — szerkesztő ígérete szerint — nemcsak az erdélyi magyar, hanem az erdélyi román, német, zsidó elemek is megjelennek a feszült dinamikájú tablón.

Es még egy érdekessége lesz ennek ennek a lexikonnak. Osvától el lehet várni, hogy a dolgozon, tényeken és embereken frissen járta meg a tekintetét, nem pedig márt megjelent lexikonok anyagát „dolgozza át”. Új értekezésekre és új nevekre lehetünk elkészülve.

Az Erdélyi Lexikon subszkripciók kiadásban jelenik meg. Alírók a teljes 50 íves művet ötszáz lejért kapják meg. Mindent a lexikont érintő postá **Dr. Osvát Kálmán Oradea, Boulevard Regele Ferdinand 41** intézendő.

Gertrud Grote: Studentinnen. (Roman. Carl Reissner-Verlag, Dresden.) Ez a nagysikerű regény a mai szociális élet keresztmetszetét adja és az egyetlen mű a német könyvpiacra, amely szépségek nélkül tükrözti vissza a deák lányok életét. A szerzőnő leplezelen pillantást vet a mai fiatal lány belső és külső testi és szellemi életbe. Minden problémát erős valóságérzéssel szűr át, távol minden ideáizálásól, nőmozgalomtól, amerikanizmustól. A diáklányok válságai a munka, barátság és szerelmi tétén — ezek a témái a regénynek, amelyek a humor és ritka silusbáj prizmaín szűrődnek az olvasó elé.

Dr. Lázár Béla:

ZICHY MIHÁLY élete és művészete. —: A ZICHY-CENTENARIUM alkalmából kiadott impozáns Zichy-Album 140 g önyörű mélynyomású táblával és kb. 216 szövegoldallal. A LÁZÁR BELA-tele FADRUSZ-álbum alakjában, művészi értékű kötésben. **Dr. LAZÁR BELA**, egy egész sor jeles művészeti monográfia szerzője, Paál László, Fadrusz János, Szinny-i-Merse, Munkácsy M. éleírója vállalkozott arra, hogy születésének százéves fordulójára alkalmából megírja **ZICHY MIHÁLY** hanyatott életét, megragolja színes lelki képét, kifejts gondolatvilágát, megkeresse eszméi gyökereit és az európai művészeti áramlatokba beállítva bemutassa művészi fejlődését. A XIX. század nagy magyar géniusainak egyike kap evvel a hatalmas művel méltó emléket. Sok ezer ismeretlen levél, nagyrészt ismeretlen képanyag ad pár tlan éteket e monográfiának.

Balder Olden: Ich bin Ich

(Carl Peters regénye, vászonba kötve M. 650, kiadta az Universitas, Berlin 50.) E könyv megpillantása után önkénytelenül azt kérdezi az ember: hogy lehetséges, hogy ennek a halhatlanul érdekes férfiúnak az életéből még csak most csinálnak regényt? De ha mindjárt későn is kerül a sor a német nép egyik legnagyobb fiára, mégis: a legjobb időben. Carl Peters a német gyarmatok megalapítója volt és sorsszerű egyéniségét a szerző egészen új, sehol még nem jelent levelek, adatok, feljegyzések alapján írta meg. Peters tevékenysége új korszakot nyitott a német irodalom fejlődésében, de mindentől eltekintve, egyénisége annyira mély pszichológiai momentumokban, hogy épen akkora érdeklődéssel olvashatja az olvasó a róla írt művet, mintha főszereplője nem is történetileg körülhatárolt egyéniség lett volna, de egy kitűnő író szabadon elkalandozó képzelete teremtette volna meg.

Regény Mózesről. Werner Jansen „Die Kinder Izrael” címmel Mózesről, a nagy vallásalapítóról regényt írt. (Georg Westermann Verlag.) A világirodalom legnemzetközibb témaanyagát, Mózes kivonulását Egyiptomból dolgozza fel a kitűnő költő. A regény szerint Mózes egy héber vezérnek és egy egyiptomi királynőnek a fia, aki a korona várományosa. Mózes nem tudja származásától, egyiptomi nevelésben nő fel és csak élményei — a kőtörök munkája, istenérzés Amaránál, szerelem mámor stb. — vezeték rá az atyai vérre ismerésére. A legnemzetibb egyiptomból a legnemzetibb zsidó lesz. Viszter a pusztából, köveivel testvérei felszabadítását. Démonikus szenvedélye feltűzel szegényeit és gazdagot és elindul a végtelen menet Kanaan földje felé és Mózes pedig föláldoz asszonyt, atyát, koronát és birodalmat. Jansen témáját bravuroz leűziséggel oldotta meg, igazos költői vízióval.

Knut Hamsun új könyve. A világhírű nobeldíjas szerzőnek Landstreicher címmel új könyve jelent meg a német könyvpiacra. A hatalmas kötetet a Langen-cég adta ki. Beavatottak szerint az új regény Knut Hamsun írásművészetét bizonyos vonatkozásban még tökéletesebben sugározza ki, mint hars műve Az utolsó fejelet. Ugyancsak a Langen-cég Knut Hamsun feleségének Langenak Hinder című könyvét is kiadta.

Nagy József: Modern Gondolkodás. Az Athenaeum kitűnő „Élet és Tudomány” sorozatának legújabb köteteként most jelent meg Nagy Józsefnek, a pécsi egyetem kiváló filozófia tanárának „Modern Gondolkodás” című könyve. A szerző ebben a munkájában mindvégig lebilincselő módon, a stilszerű tudományos irodalmunkban szokatlan művészetével a modern ember ama jellemvonásait és gondolkodásmódjait ama formáit ismerteti meg olvasóival, amelyekben eltér az antik és középkori elődeitől. Három nagy témát választ a demonstrálásra: a valóság t. az igazságot és az ember eszméjét ezeken mutatja be, miben és milyen mértékben más a modern világnézet, mint a megelőző korszakoké. De nem elégszik meg a konstatacióval, hanem egyúttal ennek a világnézetnek kritikáját is adja: föltárja eredendő gyöngéit, amelyek végül is abba

a krízisbe sodorták a modern világfelfogást, amelyben ma mindnyájan szenvedünk. Ez a könyv a polgári kultúra diada útjának és becső tragédiájának történetfilozófiája. Mindenkinek el kell olvasni, aki világosan akar látni korunk eszméinek zürzavarában. Az izléselesen kiállított kötet ára 221 lej.

Panaít Istrati új könyve

Nerrantsoula, regény 200 oldal. Ára 550 márká. Kiadta: Gebrüder Enoch Verlag Hamburg

A zseniális román származású írónak, akit Román Rlland a Balkán Gorkijának nevezett el, új könyve jelent meg a német könyvpiacra, amely témájának érdekességében vetekedik az előbbiekkal. Panaít Istrati nevét különben megismerhette a csak magyarul tudó olvasó is, mert a Brassóban élő kiűnő műfordító, Horváth Henrik első művét, a Kyra Kiralinát lefordította, kilátásba helyezve másik

két művét is. Panaít Istrati Braílában született görög anyától és román apától. Csavargó életet élt, évekig baráncolt a Duna deltájában és sok fiktív tudást szerzett. A román nyelvű lírai költészet sugá ozz be meséit, amelynek minden során ott csillog az élmény armatcseppe. Felejtethet a történetek ezek, valóban igaza van Rollandnak: a legkitűnőbb oroszokra emlékeztetnek.

A Nerrantsoula szintén Keltelen játszik. A regény első része három gyermek boldog ifjúságát rajzolja meg. Ez az idill szomorú akkorddal végződik. Nerrantsoula beleesik egy gödörbe, agyzuzódást szenved és bekerül a kórházba. Játzópartisai, Marco és Epaminondas hiába keresik és csak öt év múlva látják viszont — egy örömházban. A regény további cselekménye: miként lehet megmenteni a leányt és kiragadni szomorú környezetéből? Epaminondas bele is örül a leány megmentéséért vivo t h r cba, de nem sikerül neki megmentenie.

E könyvnek is, mint minden Istrati könyvnek mély pszichológiai aláfestése van. Ez adja meg a könyv belső értékét és teszi lehetővé, hogy Istrati nevét Európa legjobbjaival emlegessék egy sorban.

Komlós Aladár: Az új magyar líra. Ma már kevés ember a ad, aki kétségbevonná, hogy az Ady körül felvirult új líra a magyar költészet legnagyobb értékei közé tartozik. Az is bizonyos, hogy ez a líra kommentárba szorul, főleg a mai olvasók számára, akik bizony, valljuk be, kezdenek elszokni a versolvasástól. Eddig mégis hiányzott egy olyan könyv, amely leltárt készített volna az új irodalom kincseiről és megfelelt volna vele kapcsolatos kérdéseinkre. Voltak

egyes kitűnő tanulmányok, de senki sem vállalkozott eddig arra a nagy feladatra, hogy az egész kor lírai termését feldolgozza.

Komlós Aladár könyve egészben felöleli a félszázad lírájának történelmét. Annál az irodalmi ellenforradalommal kezd, amely a múlt század ötvenes éveiben a nagy-körösi gimnáziumból indult ki és megteremtette a józan, népies realizmus stílusát. Az új líra eltért ettől a stílustól. Az előző józan realizmusa a kontraszt erejével emeli ki az új művészet lényegét. Mi ez a lényeg? A zadás a valóság sovány rabkosztja el en, valami bus vágy tullelnedni a hétköznapok lapos és sekélyes valóságán, felemelkedni rendkívüli lázak régióiba. Az új líra különböző képviselői mind olyan életsíkok kerestek, amelyben valami isteni található és irányiak, csoportjaik aszerint alakulnak, hol leltek meg ezt az istenit: metafizikai, vagy művészeti élményei ben, a valóság igénylésében, vagy heroikus tagadásában.

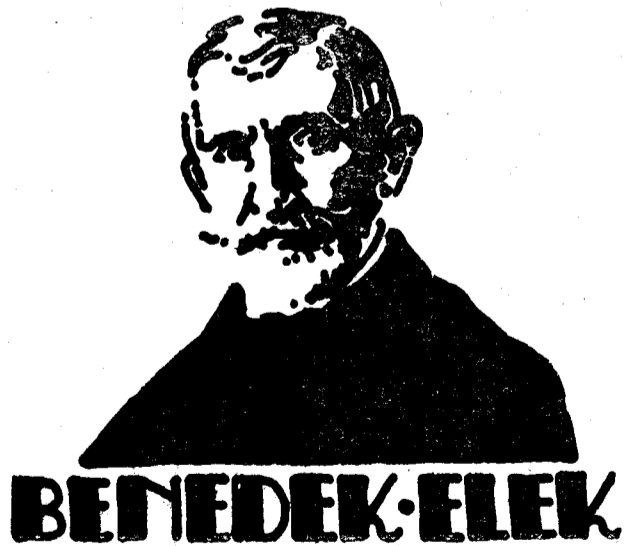
Komlós a magyar líra utolsó félszázadának minden jelentős egyéniségét — Arany Janostól Kassák Lajosig — bemutatja ebben a perspektívában és könyve az első munka, amely a hárdu utáni líra sokféle és még követői előtt is homályos törekvéseit a magyar versnek az utódállamokra is kiterjedő ismerete alapján rendszeresen tárgyalja. Nem régimódi irodalomtörténetek feltűlése, krónikaszerű módján, amely véletlen tények káoszát állítja egymás mellé. Komlós szemé azt az ösmagot keresi ki, a világnézeti és esztétikai törekvésnek azt a magvát, amelyből egy-egy költészetűs lomboszat fakadt. Ezáltal olyan áttekinthető, kristályos rendet varázsol az utolsó félszázad irodalmi életbe, hogy maga ez a rend is jól esik értelműnknek.

És ez a rend nem valami erőszakos spekuláció. Komlós a magyar líra történelmi folyamatát vizsgálja, és a verssel (hiszen maga is érdekes hangu költő), sokkal erősebben érzi minden verssor értékét és muzsikáját, semhogy az egyes költők kvaitás-ülönbséget feláldozna homi szellemtörténeli skatulyarendszernek. Nincs senki, aki ennek a hégzgpólló és nélkülözhetetlen könyvnek az elolvasása után ne értse és ne szeresse jobban a modern verset. A szépkiallitású kötetet a költők arcképei díszítik. Pantheon kiadás, ára füzve Lei —, vászonkötésben Lei —.

Pogány Béla: Az elektromágneses tér

A magyar irodalom súlyos helyzeténél is sokszorta súlyosabb helyzetben van a magyar tudomány. Ritka kiadói áldozatkészség, amely egy olyan magas tudományos nivóju és hatalmas terjedelmű munka publikálására vállalkozik, mint amilyen Pogány Béla műegyetemi tanár *Az elektromágneses tér* című munkája, mely a magyar elméleti fizikai irodalomban hégzgpólló hivatást tölt be. Mérnökök, kik az elektromosság modern problémáit iránt érdeklődnek; tanármberek, kik szaktárgyukban e mű által kitűnő magyar kézikönyvhöz jutnak, vizsgálókra készülő egyetemi és műegyetemi hallgatók, mindazok a rádiósok, kik az elektromágneses térben előálló hullámzások magasabb elméletét akarják ismerni; a vegyészek, kiket az elektronelmélet és az anyag belső szerkezeével kapcsolatos problémák foglalkoztatnak, mind örömmel üdvözölhetik e nagyszabású és komoly értékű művet. Amikor magyar professzor és magyar kiadó e munka megírására és kiadására szövetkezett, olyan fontos kulturális missziót teljesítettek, amely a magyar kultúrfőlny egyik legszebb tanubizonyossága. A mű az A heneum „Természet és Technika” című sorozatában jelent meg. Terjedelme 700 oldal. Ára füzve 1020 lej, kötve 1084 lej.

Schneider: Néhány óra a bencések között. Szerte a világon, városok forgatáiban és magányos hegyfokokon mindenütt ott állanak a keresztény élet békés várai, a szerzetesházak, amelyeknek csak falait látjuk, de belső életébe, mindennapjába sohasem tekinthetünk bele. Egy kiváló francia író, Edouard Schneider, vállalkozott, hogy a kívül illoknak is megnyissa a kolostorok „Pax” feliratos kapuit s betekintést engedjen a szerzetesi élet mindennapi óráiba, a maguk festői bensőségeben, családias természetben. A személyes átélés melegségével festi meg ennek a különös életnek apró kepeit, a felkeléstől az imán, munkán elmélkedésen át a lefekvésig és az örök álomig: a kolostori temetőig. A bencések életét írja meg a szerző, amely minden más szerzetesrend prototipusa

Theodor Wolff: Pariser Tagebuch. (Füzve 450 Márka. Kiadta a Fischer-cég Berlin). Wolff, a Berliner Tageblatt főszerkesztője, ismert béke barát. Műve a klasszikus zsurnalizmusnak legszebb terméke. Wolff szellemes stílusban megfigyeli a párisi utcát, törvényszéket, parlamentet és miközben anekdotázik, a napi élet intimitásait keresi, az örök Páris tárja elének.

s ezért tulajdonképpen e könyvön át az egész szervezeti életbe láhatunk, e külön világba, mely a hétköznap zaja mellett örök vasárnapi csendben figyeli az örökkévaló dolgokat. A könyv Szunyogh X. Ferenc és Tóth Pelbárt kitűnő fordításában, Jég és Ernő művészi címlapjával jelent meg az Athenaeumnál. Ára 130 lej.

Olvassa az „EX-LIBRIST”

Méray Horváth Károly: Új sugarak. Méray Horváth Károly azok közé a ritka regényírók közé tartozik, akiknek fölényes írói készségükön kívül, tágas politikai és szociológiai látókörük s korlátokat nem ismerő fantáziájuk biztosítja a hatalmas sikert. Az *Amerika Caesarja*-nak szenzációs sikerére még mindnyájan emlékezhetünk és az író új regénye érdekességben és aktualitásban talán még fölötte áll korábbi munkájának. Azt a hatalmas harcot állítja be regénye perspektívájába, amely lappangva már ma is dúl a gazdag Amerika és az Amerika gazdasági ragságában nyögő Európa között. A jövőbe vetített regény ehhez végső kifejlődésének dult élveibe vezet, amikor Európában már minden eladó: lélek és nő, kincs és lim-lom egyaránt és az elvaduló lakosság az éhínség küszöbén áll. Ekkor találja föl egy német mérnök az „új sugarakat”, amelyek ölnék és életet adnak és nem emberi hatalmukkal melegítik a már-már elbukó Európát. És ezek a sugarak, amelyekről a szerző álmodik, nem csupán utópia, hanem szimbólum is: az európai szellem és európai kultúra törhetetlen erejének szimbóluma. Természetesen a regény izgalmas mese keretében ágyazza ezt a magában is izgalmas problémát s a szerzőnek bővel van alkalma mély emberismeretét, lélekanalizáló képességét csillogtatni. A szenzációs regényt az Athenaeum adta ki művészi kötöttségben.

John Dos Passos: Manhattan Transfer. (Egy város regénye, 460 oldal, f. zve 8'50 Márka). A könyvpiac eseménye. Egy óriási város belső életének aprólékos megfigyelése. Egy szimfonikus regény, amelyből kihallatszik az új amerikai zene ritmusa. Megjelent a Fischer-cég kiadásában Berlin.

Calauza studentului în medicină la Universitatea din Cluj. Szerkesztették Dr. V. Ciuculea, V. Mártonffy. A kalauz a beiratás formalitásától kezdve kitünő áttekintést nyújt mindarról, amit egy orvosnövendéknek tanulmányi rendjével kapcsolatosan tudni kell. Tájelőző a külföldi egyetemekkel kapcsolatosan visszajár. A professzorok stb. címjegyzékei. A minden orvosnövendék számára hasznos könyv egy öt nyelven megjelent gazdag orvosi kaológussal bővítve 40 lejtért kapható. Kiadta a Lepage könyvkereskedés.

Film könyvek

Először lássuk a magyar filmirodalmat. *Hevesy Iván* Filmjáték c. könyve (kiadta Atheneum) kétségtelesenül egyike a legjobb elvi tanulmányoknak, amelyet egyáltalában irtak e kérdéssről. Hevesy Iván tudtunkkal új filmkönyvet irt, amely könnyebb modorban tartva felöleli a nap érdekes filmproblémáit. Azok számára, akik a filmvilágát akarják közelebbről megismerni, szívesen ajánljuk *Mandelstamm* Hollywood című könyvét (Szine Java sorozat). Filmmel foglalkozó érdekfeszítő regény *Pirandello*: Forog a film című könyve (Atheneum kiadás), amely Serafino Gubbio filmoperatőr maszkjában örökíti meg különös emberek különös történetét.

A német könyvpiac nagyon érdekes könyve a filmről *Hans Buchnernek* Im Banne des Films című dusan illusztrált művét, amely a Deutscher Volksverlag kiadásában jelent meg. Ára M 5 füzve. Buchner a filmviláguralmát fejtegeti és jellemző adalékokkal szolgál a német, francia, angol, orosz, amerikai filmfejlődését illetőleg. Sok érdekes megjegyzése van a reklámról, a nacionalizmus, az erotika szerepéről és végül rámutat annak a finandiktaturának szerepére, mely világhatalommá avatta a filmet. A művet igen értékes képanyag egészíti ki és könnyű, népszerű és nemes értelemben vett zsurnalisztikai megírásánál fogva minden film iránt érdeklődő olvasónak különösen képpen ajánlható.

Százmillió könyvet adott el E. Haldeman-Julius, az irodalom Henry Fordja

Newyork, szeptember.

Henry Ford neve Amerikában nemcsak fogalom, hanem mértékegység. Aki a tömegtermelés terén rendkívüli teljesítményeket mutat fel, megkapja a „fordi” attributomot. Így kapott Fordot az amerikai irodalom egy könyvkiadó személyében, akit már Frank Harris is így aposztrofál:

„The Henry Ford of Literature.”

Ez az ember egy volt újságíró, egészen fiatal, E. Haldeman-Julius a neve és a könyvkiadás terén világsodát produkált. Nyolc évvel ezelőtt megindított egy könyvkiadó vállalatot, „Kis Kék Könyvek” (Little Blue Books) a vállalat neve, egy példány 10 centbe, legalább husz rendes esetén 5 centbe kerül és ezekből az olcsó könyvekből nyolc év alatt elfogyott kereken száz millió.

Nem tévedés. E. Haldeman-Julius kereken száz millió könyvet adott el. A száz millió könyv között nem volt egyetlen ponyva-regény, amerikai Sobri Jóska vagy Rózsa Sándor. Megindult a sorozat Omar Khayam Rubaiyatjával és a ceadingi fegyház balladájával, folytatódott az összes népszerű és legkevésbé ismert klasszikusokkal, felölelte a modern regényirodalmat

drámáirást, költészetet, életrajzot, történelmet, filozófiát és kis formátumban, rendkívül olcsón, óriási publikitással az amerikai népközkincsétette mindezeket. Az első pár száz kötet után a Kis Kék Könyvek meg szüntek tisztlára reproductív kiadmányok lenni. A biográfia, történelem, tudomány rendszerin csak vastkos kötetekben volt feltalálható. A Kis Kék Könyvek hozzáférhetőkké akarták tenni azokat a műveket és 60—120 oldalon intelligensen lerövidített kiadásokat készítek belőlük, majd addig az egyes tudományágakból megfelelő szakérővel iratott eredeti könyveket bocsátottak a sok szabad idővel nem rendelkező, elfoglalt amerikai olvasóközönség rendelkezésére.

Rendkívüli publicitás nélkül természetesen elképzelhetetlen lett volna a Kis Kék Könyvek példátlan sikere. A nagy newyorki napilapok minden héten hoznak oldalas hirdetéseket Haldeman-Julius könyveiről. Sok ezer dollárba kerül egy-egy ilyen hirdetés, az öt centes könyvecskék mégis behozzák a költséget és gazdag emberré tették Haldeman-Julius. Az amerikai kultúra kétségtelenül sokat köszönhet ennek a Girardban (Kansas állam)

székelő volt újságírónak, aki például Shakespearet hét és fél millió kötetben dobta a könyvpiacra és itt, ahol különben méregdrága a könyv, megszüntette a gazdagok privilégiumát. Tagadhatatlanul nagy szolgálat ez, még ha túlzásba megy is, mert amilyen mértékben centekért megvásárolható rommá lesz a könyv, olyan mértékben fogy a szeretet, amellyel a könyveket körülveszik az emberek. Egy Visconti herceg a XV. században rokonaira hagyta nagy készpénz vagyonát. Legkedvesebb barátjára négy könyvet hagyott, amelyek elkísérték az életen át három év izeden keresztül. Micsoda rettenetes szakadék táng Visconti herceg és a girardi E. Haldeman-Julius könyvei között?

F. N.

A nyomtatott betű, mint altatószer. A Nagybritániai és Írországi Könyvkereskedők Egyesületének a nem régen Cambridgeben megtartott ülésén az egyik előadó, lord Eustace Percy a mai olvasási mód ellen intézett heves támadást, mely szerinte ahelyett, hogy a jó ételmény forrása volna, az utóbbi időben valóságos lítószerré vált. „Az emberek rájöttek — mondja a lord — hogy a szellem számára leghatásosabb ópium az, ha szemüket egymás után következő nyomtatott hasábkon futtatják végig s ez a szokás retti magában a legnagyobb veszedelmet a modern civilizációra nézve. Megfigyeltem, hogy a szem hozzászokott ahhoz, hogy gyorsan végigszánt a napilapok hasábjain, de ugyanakkor a szellem valósággal alszik.” Már pedig lord Percy szerint csak az olyan olvasást szabad ajánlani, amely egyuttal gondolkozással is jár. „A pusztán szokásból üzött olvasás — mely ha álos ellensége a gondos olvasás gyakorlásának — egyike a mai kor legérdekesebb pszichológiai jeensegeinek.” Erde es előadását végül a következő szavakkal zárta be: „A civilizált embernek ma a legnagyobb szükséglete a nyomtatott betű. A háboru alatt például a képes folyóiratok borítéklopján is fordítottak egyet anélkül, hogy az illuztrációt megnézték volna és pedig csak azért hogy mielőbb a zöveg nyomtatott betűjén „pihentessék” a szemüket.”

Angol ujdonságok

- George Moore: *Celibate Lives* Márka 1'80
Rider Haggard: *Allan and the icegods.* Márka 1'80
Baroness von Hutten: *Flies.* Márka 1'80
Edgar Wallase: *The Traitors Gate.* Márka 1'80
John Galsworthy: *Bevond.* Márka 1'80
H. G. Wells: *Meanwhile.* Márka 1'80
May Sinclair: *History of Anthony Waring.* Márka 1'80

Tíz műveltségi kérdés

1. Kik a francia irodalom leghíresebb társszerzői?
 2. Ki írta a legjobb magyar erdélyi regényt a szombatosokról?
 3. Melyik Galsworthynak a leghíresebb munkája?
 4. Kik kaptak irodalmi Nobel-díjat a nők közül?
 5. Kit választott be a francia tudományos akadémia Anatole France helyébe?
 6. Hogy hívták a magyar püspököt, aki Dáma címen történeti regényt irt?
 7. Hogy hívták a Püspök atyafisága című két kötetes regény szerzőjét?
 8. Melyik regényével tünt fel Herczeg Ferencz?
 9. Hogy hívták azt a híres rendezőt, aki előálította a Toller, Holpa, wirleben című darabját?
 10. Melyik erdélyi származású író járt künn Oroszországban és irt könyvet Rasputinról?
- A megfejtők között érdekes könyvtulajtomat sorsolunk ki.

Ha megakarja ismerni Caprit, a világ legcsodálatosabb szigetét. —: Ha kíváncsi rá, hogy miért lesz boldogtalan egy asszony. —: Ha érdekli egy erdélyi nagyüzem belső élete. —: Ha vágyik bepillantani a közömbös ember árca mögé, úgy vegye meg haladéktalanul

LIGETI ERNŐ:

Kék Barlang

című kétkötetes regényét, amely eseménye az erdélyi karácsonyi könyvpiacnak

A négyszázhetven oldalas, KÓS KÁROLY által illusztrált könyv az ERDÉLYI SZÉPMŰVES CÉH legújabb kiadványa. —: A mű nem amatőr, de nagyon tetszetős kiadása hallatlanul olcsó áron kerül forgalomba.

A két kötet ára: 180 Lei.

TUDOMÁNYOS GYŪJTEMÉNY

A proletár szellemiség és kialakítása

A proletár és a proletáriátus fogalmát a tudományos szociálizmus klasszikus írásai meglehetősen egyértelműséggel tisztázták. Meglehetősen világossággal határolja el ennek a fogalomnak tartalmát és környékét maga a valóság, illetve a társadalom-szemlélet gyakorlata is. A legújabb szociológiai kutatás ugynevezett *strukturális* diszciplinája azonban ezt a fogalmat is ugyanúgy, mint számtalan egyéb fogalmát a szellemi tudományok szótárának, új és gyökeres elemzés alá vette.

Erre a vonalra tartozik az a könyv is, Gertrud Hermes könyve (*Die Geistige Gestalt der Marxistischen Arbeiters und die Arbeiterbildungsfrage. J. C. B. Mohr 1927.*), melyet az alábbiakban röviden ismertünk.

G. Hermes elemzésében a proletár egy külön embertípust jelent. Ez az embertípus önálló és eredeti képződmény a kultúra, vagy történelem minden korszakában. A proletár-típus milyenségét G. H. szerint elsősorban az a tény határozza meg, hogy igazi kialakulását megelőzőleg nincs autoktonitása, töle idegen világban, töle idegen kultúrában él. — Gyökértelen. Ennek a gyökértelenné lett embertípusnak multja és eredete a falvakban van, honnan azonban a gazdasági nyomás sulya alatt idegen környezetbe, a városokba és a nagyvárosokba kerül. A proletártudat, illetve a proletár-szellemiség kialakulása azután itt kezdődik meg a gyökértelen és hontalan emberben s G. H. elemzéseiben ezen a ponton fejtik ki igazán a proletár-szellemiség igazi tartalmát és értelmét. G. H. könyvének ebben a fejezetében részletesen bemutatja, hogy a gyökértelen ember az új környezetben miként alakul át proletárrá, az az ember, aki minden pillanatban egy valóságos és egy lelki honalapításra tör a töle teljesen idegen szférában. G. H. úgy látja, hogy a faluról jött munkás mindenképp egyszerűbb és differenciálatlanabb, mint a városi ember. Beleke-
rülve azonban a nagyváros erősen differenciált kulturájába, egy gyors fejlődésen megy keresztül, aminek következménye, hogy ugy a világnézete, mint életformái bizonytalanok és keverték. Ezen a ponton kapcsolódik azután G. H. második problémaköre a tárgyalásba, a munkás-képző pedagógiai munka feladata.

A bizonytalan világnézeti és életformájú faluból városba került munkás mindenképp egy „hibás” szellemi alakulat, melyben a túl gyors fejlődést egy intenzív nevelőmunkának kell ellensúlyozni. Ezen a részen lép be a naturaliter proletár-szellemiség életébe a szociálizmus sokrétű tanításaival, amikor e nem autokton lelki-ségben tudatosítja a specifikusan proletár szellemiséget s a faluból városba került munkást arra az életformára neveli, melyben a proletár történeti hivatásának s a proletár egyéni, személyi embervoltának feladatköre mozog.

G. Hermes könyve így tulajdonképpen a proletártípusnak a rendezett szociálista világkép előtti alkátát s magát azt az elváltozott szellemiséget elemzi, mely sorshelyzetével és életformáival eredetien lesz érzékeny a szociálizmus befogadására. A faluból a nagyvárosba került munkás osztályhelyzetének tudatosulása s így az autokton proletárrá levés folyamata abban a világképben zárul össze, mellyel a tudományos szociálizmus a helyére állítja a gyökértelenné lett embert.

Persze, lehetne vitatkozni G. H. könyvével. Mi azonban ezuttal csak ismertetni akartuk. (G. G.)

Hilaire Belloc: A zsidók

(Verlag von Kössel und Pustet, München. Ára kötve 8 márka, 2320 oldal.) A mai zsidókérdésnek hovatovább egész irodalma van. Ezek a pro és antisemita könyvek legtöbb esetben Németországból jönnek és a kérdést ha nem is középeurópai, de mindenesetre kontinentális szemzőgből világítják meg. Viszont az a beállítás, ahogyan az európai zsidók legszabadabb területén, Angliában látják a zsidóság mai helyzetét, eddig ismeretlen volt előttünk.

Most csaknem egyszerre érkezik két könyv is hozzánk Angliából, Az egyiknek *Chesterton* a szerzője, aki „*Uj Jeruzsálem*” címmel elragadóan szellemes művet írt (k-adta franciául a *Perrier*) és most a német olvasóközönség számára megszólalt Hilaire Belloc is, a neves történetíró, akit Angliában különben az antiszemizmus teoretikusának tartanak.

Bizonyos megvilágításban antisemita Chesterton is, hiszen ő is, mint Belloc egyet akarnak: a zsidóságnak, mint külön nemzetiségnek elismerését. De menyire más az angol antiszemizmus, mint például a kontinentális! Belloc minden második mondatra egy vallomás, egy bók a zsidóság felé. Könyvét is egy zsidó hölgynek ajánlja, aki évtizedeken keresztül titkárnője volt a szentföldön.

Belloc abból indul ki, hogy ugynevezett zsidó bűnök és erények alapjában véve nem léteznek, ellenben a zsidók erényei és bűnei *kvalitativ*e mások és ez általánosan kiütözi a többségi néppel való együttélésben. *Zsidókérdés van* és ez a meggyőződése, hogy sokáig lesz is, sőt napról nap a élesebb formát fog felőteni. Szerinte a zsidókérdést az a körülmény élesztette fel, hogy a zsidóság nagy része szellemileg angasztálta magát a bolsevizmussal szemben és hogy a mai szovjet ve-

zéri garnitúrának tulnyomó többsége zsidó.

Könyvének első részében felsorolja azokat a zsidóellenes védekezési módszereket, amelyek ma hol itt, hol ott előfordulnak. Mélyen elítéli az erőszakot, a külön törvényhozást, a zsidók kiűldözését és egyáltalában minden olyan kísérletet, amely bánthatja a zsidóság érzékenységét. Viszont az asszimilációban megint nem hisz. Bizzarnak tartja azt a megoldást, amely összeegyeztethetőnek véli a cionizmust az asszimilációval.

Mi hát a megoldás? Belloc szerint a megoldás, a „kibékülésre” irányuló kísérlet két oldalról kell történnék. Anglia kötelessége a zsidó ággal szemben, hogy úgy beszéljen a zsidóságról, mint egy külön nemzeti csoportról, de egyben a legzorsabb kapcsolatokat és érintkezést is tartsa fel vele szemben. Ennek az érintkezésnek olyannak kell lenni, mint amilyen érintkezési formákat Anglia minden, számára idegen néppel szemben be tart, tehát rokonszenvesnek és nem megalázóznak. Viszont a zsidóság feladata, hogy szüntesse be a fajelitkolási politikáját, vallja magát nyíltan zsidónak és ragadja meg a módot, hogy sajátos zsidó intézményeket létesítsen. Ilyen intézmények szrinte a sajtó, iskolák, zsidó társaságok. Az angol keresztény társadalomnak kell elindítani az asszimilációellenes politikát, ellenben a törvényeket hagyni kell úgy, ahogy vannak, mert a mostani légkörben elkerülhetetlen elnyomást vonnának maguk után.

Belloc hosszú tanulmánya mindenesetre meggondolkoztató, de igen sok tekintetben helytelen feltevésen alapszik. Letagadhatatlanul sok jóakarat nyilatkozik meg ennek a képzelt tudós, enyhe antisemita-nak a részéről és néha úgy tesz, mintha nem a világnak, hanem a zsidóságnak képviselné első sorban az érdekeit. Egy bizonyos; tévedése dacára is Belloc műve

egyike a legrendszerezesebb elvi tanulmánynak, amelyet erről a kérdésről napjainkban írtak.

A mű végén, a könyv fordítója, Theodor Haecker a zárszó jogán él és kifejti rövidebb tanulmányban a zsidókérdésnek a német többséggel való összefüggéseit.

Ernst Troeltsch: Deutscher Geist und Westeuropa

(Mohr Verlag Tübingen 264 oldal, fűzve négy márka.)

Troeltsch a nemetek egyik legkitűnőbb állambölcsésze. Német és egyházi szempontok dominálják bölcsészetiét, amely négy hatalmas kötet rendszerében közkinccse a jobboldali németiségnek. E nagy mű felöleli a keresztényegyházak szociáلتanításait, a jelenlegi teológiai és vallási helyzetet, a historizmust és problémáit és a szellem történetének tudományát. Emleltet új könyvében érintve és kristálytisztasággal vannak tömörítve epokális nagy művének vezéreszméi. Bevezető részében a természeti jog és humanitásnak gyakorlati problémáinál időzik, majd részletesen kifejti, hogy milyen volt a német és a nyugateurópai szellem a világháboruban. Egy másik önálló rész a német műveltség alapelveit és céljait bírálja és és három külön részében Max Weberrel, Bethmann Holwegről és Walther Rathenauról szól.

Mit vegyünk karácsonyra a gyerekeknek?

Fiúknak-lányoknak 4—6 korig

Benedek Elek: Az én első könyvem.

Az örök mesemondó örökéletű versei, köszöntői, kis meséi. Fiora Margit pompás képeivel. Minden gyermek első olvasmánya.

Fiúknak 10—16 éves korig

Königsegg Lajos gróf: Egy afrikai magyar gyermek története.

Kalandos, érdekfeszítő könyv a volt monarchia gyarmatszerzési terveiről.

Dormándi László: Sólgyommadár (Balassa Bálint regénye)

A legelső magyar poeta hányatt életének története. Székely-Kovács Olga művészi képeivel.

Lengyel Miklós: Tamás érdeklődik I., II. és III. sorozat.

Tanulságos, okos párbeszéd a világ minden időszerű kérdéséről. Mühlbeck Károly képeivel.

Pantheon Irodalmi Intézet Rt. kiadása.

Az EXLIBRIS éves előfizetői négy ízben, féléves előfizetői két ízben negyedéves előfizetői egy ízben vehetik teljesen díjtalanul igénybe apróhirdetéseinket. Az EXLIBRIS éves előfizetői minden egyes alkalommal husz sorig, féléves előfizetői tizenöt sorig, negyedéves előfizetői tíz sorig hirdethetnek.

Libraria

LEPAGE

Cluj—Kolozsvár. Könyvkereskedés, papíráruház, zenemű-, gramofon- és lemez nagyraktár, nyomdai műintézet, zenemű-kölcsönkönyvtár, könyvkiadóvállalat.

Minden szépirodalmi, tudományos könyv a világon bárhol, bármilyen nyelven jelent meg, kapható és megrendelhető a LEPAGE könyvkereskedésben. Magyar, német, francia, angol, olasz szépirodalmi és tudományos könyvekben óriási raktár. Ha bármilyen ipari, gyári, vagy tudományos szakköréből szakdolgozatot kíván, kérjük közölje kívánságait és mi küldünk jegyzéket. Nagyobb munkáknál, sorozatoknál, vagy könyvtárak vételeinél kedvező fizetési feltételek

Könyv

Papír

Írószer

Divatlap

Foyóirat

Írógép

Számológép

Dános Árpád könyve a szocializmusról

A szocializmusról sokat beszélnek az emberek és alig van társadalmi vagy gazdasági kérdés, amelynek során a szocializmus egyik-másik problémája fel nem merülne, anélkül azonban, hogy a közönség valóban tisztában lenne a szocializmus fogalmával, jelentőségével és történetével. Ennek oka az, hogy magyar nyelven eddig nem volt olyan könyv, amely a szocializmus fejlődését tudományosan, de mégis közérthetően tárgyalta volna. Ezt a hiányt pótolja dr. Dános Árpád egyetemi magántanárnak „A szociális eszmék fejlődése a modern szocializmusig” című munkája, melyet szerző a könyv „előszava” szerint a hét évvel ezelőtt elhunyt Kovács Gábor egyetemi tanárral közösen kezdett írni és mely most a Pantheon Ismerettára című könyvsorozatban jelenik meg. A könyv a szociális eszmék történetét a legrégebbi időkől adja. Ismerteti az antik, római és görög szocializmust, a vallások szocializmusát, majd részletesen foglalkozik az utópista irodalommal, a francia forradalom előtti természetjogi szocializmussal, végül a racionális és tudományos szocializmus irányával. A könyv bőséges idézeteket nyújt a szocializmus nagy-nagy képviselőinek munkáiból, anélkül, hogy elveszítene egységességét. A 102 oldalas bevezető részben megmagyarázza, hogy tulajdonképpen mi a szocializmus, milyen a viszony a szocializmus és a kommunizmus, szindikalizmus és anarchizmus között, majd sorra bemutatja az egyes országok szociáldemokrata mozgalmait. Mindent a legnagyobb tárgyilagossággal, anélkül, hogy valamely iránti szolgálna. A munka minden során látni, hogy a szerző gondosan ügyelt arra, hogy feladatát úgy oldja meg, hogy elfogultsággal meg ne vádolhassák. A szerzőnek ez a törekvése sikerült. A könyv hasznos kézikönyv lesz mindenkinek, bármilyen legyen is felfogása. A könyvben az olvasó minden felfogást és minden érvet megtalál. Nagy gonddal ismerteti az ismert szocialista írók életét és aki Plató, Morus, Owen, Fourier, Babeuf, Cabot és a többi szocialista működésével meg akar ismerkedni, ebben a könyvben megtalálja mindazt, ami érdekli. Megismerteti a különböző szociális kísérletekkel, a Paragvaj jelszuita kommunisztikus állammal, az amerikai és afrikai Owenista Fourier rendszerű gyarmatokkal. Előmozdítja a könyv használhatóságát, hogy több mint 1000 címszót tartalmazó betűrendes névmutatója van.

Az EXLIBRIS 1925 március óta jelenik meg. Új formájában ez a harmadik szám. Ezt megelőzően folyóirat alakban jelent meg havonként egy szám, de leggyakrabban 2—3 hónapra egyszerre nagyobb terjedelmű összevont számban. Az Exlibris korábbi számaihoz magyar, német, francia, angol prospectusok voltak hozzáfűzve. Folyóiratunk mai formája nem engedi meg, hogy ahhoz ugyanazt a gazdag, terjedelmes mellékleti anyagot hozzáfűzzük. Ellenben ez a prospectus-anyag, továbbá az újonnan megjelent magyar, német, francia művekről szóló prospectusok, könyvjegyzékek előfizetőinknek továbbra is rendelkezésére állanak. Minden előfizetőt, aki közli velünk, hogy milyen nyelvű, milyen tárgyú, vagy milyen szerzőktől megjelent vagy megjelenő könyvek iránt érdeklődik, beosztjuk és nyilvántartjuk a megfelelő csoportban és amint egy olyan könyv vagy zenemű megjelenik ő, amely az illető csoportba tartozik, vagy amelyről feltehetjük a nekünk beküldött adatok alapján, hogy az előfizetőt érdekelheti, automatikusan megküldjük az illető előfizetőnek a megfelelő prospectusokat, árjegyzékeket, próbaíveket stb., stb. Az Exlibris eddigi számainak, ami még kapható, összesen 100 lejtért megküldjük, akik egy évre most előfizetnek.

Olassa az „EX-LIBRIS”-t!

Tanácsadó könyvajándékozók számára

Az Ex Libris újabb rovatot nyit olvasói számára. Nagyon sokan vannak, különösen a vidéken élő könyvtárosok között, akik nem tudnak lépést tartani a gyors magyar könyvtermeléssel és zavarban vannak, ha maguk számára akarnak könyvet vásárolni és fokozottabb mértékben, ha más számára. Az Ex Libris praktikus áthidalással igyekszik segíteni ezeken a nehézségeken. Tehát az, aki könyvet akar ajándékozni és nem tudja pontosan, hogy mit ajándékozzon, forduljon hozzánk.

Az imperializmus lélektana

(Sternberg: Das Imperialismus, Mølik-Verlag Berlin, ára füzve 13, kötve 17 márka.)

Fritz Sternberg több mint hatszáz oldalas nagy műve korunk legidősebb problémáját karolja fel: az imperializmust. Ennek egyében alakul át a világ és ez ellen küzdenek a kollektív termelési rend alapján állók tömegei. Egy testvér a nacionalizmussal és a kapitalizmussal. Ha az imperializmus nagy kérdés komplexumát felfogó legyetjük, a nacionalizmus és a kapitalizmus problémái még gyakrabban ütköznek elő, mint maga az imperializmus.

Az imperializmus problémáját lehet felfogni mint *pszichológiai* kérdést. Lehet felfogni mint *szociopolitikai* problémát, tehát a legszorosabb értelemben vett világnézeti alapon. Lehet felfogni *gazdaságtéchnikai* alapon, vagy ami a leghelyesebb mind a három megvilágítás szemszögéből, tehát egyszerre a történelmi materializmus és a történelmi deálizmus fényforrása által megvilágítva.

Fritz Sternberg kizárólagosan gazdasági vonatkozásban foglalkozik problémájával. Marxistának vallja magát és tudományos pártjára is az az ismert marx-hegeli pártnak. Viszont Marxnal nem mindenben azonosítja magát, amint-hogy szembehelyezkedik Leninnel is, ak életének fő elméleti műve: homlokegyenest imperializmusról szól.

Sternberg könyvét kissé egyoldalul találjuk, nem is szólva arról, hogy polgári deologusok lévén, nem is oszthatjuk, a végkövetkeztetésig elmenve, álláspontját. Deviszont azt is meg kell állapítanunk, hogy rendkívül tanulságos a könyv és sokat lehet tanulni belőle.

A mű két részből áll. Az első rész kizárólagosan elméleti. Marx értékteóriájából indul ki. Rámutat a lakosság-többséget, a munkabér szerepére az imperializmusnál, az imperializmussal kapcsolatos gazdasági válságra. Érdekes fejezetek az imperialista háború, a szocialista és orosz forradalom című fejezetek.

A második rész fejezet címei a következők: *Anglia* indiai imperializmusának kapitalizmusa. A német kapitalizmus. A francia kapitalizmus. Az Egyesült Államok kapitalizmusa. Mindegyik fejezet megtalálhatóiban van valami mélyen igaz, amely gondolkozásra készteti az olvasót.

A művet két „exkurzió” fejezi be. Az egyik a többlet-érték és lakosság-többlet nemzetgazdasági problémájának összefüggéseire mutat rá, a másik Robbertus polgári felfogásával áll szemben, kimutatván, hogy e nagy nemzetgazdász teóriája válságba jutott.

Levelezőlapon tudassa röviden a következőket:

1. Mi az ő foglalkozása?
 2. Ki az, akinek meg akar ajándékozni?
 3. Mennyi összeget szán az ajándéktárgyra?
 4. Milyen név alatt válaszoljunk neki jzeneteinkben?
- Megvagyunk győződve, hogy káracsny előtt, amikor a könyvajándékozás is élénkebb, nagyon megkönnyítjük az olvasó munkáját.

Ebben a rovatban természetesen minden irodalmi kérdésben felvilágosítással szolgálunk.

Walter Widmann és Szolnay Sándor képképzőművészeti kiállítása

A kolozsvári ujságíróklubban a napokban mutatkozott be két igen tehetséges festőművész. Ezuttal Walter Widmannra öhatjuk a közönség figyelmét felhívni. Widmann új képei az eddig dekoratív képességeiről ismert műészt — Widmann sokáig mint jeles diszlettervező működött és működik — más oldalról mutatják be. Újabb képei nyilvánvalóvá tették, hogy úgy portréfestőnek, mint plain-airistának elsőrendű. Biztos rajztudás, a paletta gazdagsága, mély lirizmus, becső konstrukció felé törekvő hajlama jellemzik minden alkotását, amelyek közül B. S. arcképe, Pierott, nagy Téli tájképei emelkednek ki. Örömmel állapítjuk meg, hogy Walter Widmann bemutatkozásával festői fejlődésének éretlen korszakában jelentkezett.

HANDBUCH FÜR KAUFLEUTE. A Späth és Linde Industrie-Verlag kiadásában feltűnést keltő kézikönyv jelent meg, amelyet nem győzünk eléggé szakolvasóink figyelmébe ajánlani. A könyvet dr. Hermann Grossmann szerkesztésében a legkitűnőbb szakemberek írták. A méreteiben hatalmas mű bevezető fejezete a kereskedő neveléséről szól. Az első rész a kereskedelmi vállalkozás üzemgazdasági anyagát dolgozza fel, kioktat az adóeljárásról, a könyvvitelről, a kereskedelmi levelezésről, iradaorganizációról, reklámról. A második rész az áraképzési módszerrel foglalkozik, a kiskereskedelem fogalmával, a kereskedők közötti szerződésről, az árakalkulációkról, az ipari és a banküzeméről, A harmadik rész a forgalmi tudnivalókat tartalmazza. A pénzhitel, csekk, személy- és áruforgalom nemzetközi problémái következnek egymásután, teleszöve a legpraktikusabb ismeretekkel, amelyek nélkül egyetlen művelt kereskedő sem tud el lenni. A biztosítási üzlet, a kereskedelmi magánjog, végül népszerű formában megírt nemzetgazdaság egészítik ki e monumentális könyvet, amely olcsó árban, füzve 20, kötve 23 márkáért kerül forgalomba. Bizonyos, hogy a könyv első sorban a német kereskedő gyakorlati kérdéseit tartja szem előtt, de a ma kereskedőink is csak haszonnal forgathatják e művet, annál is inkább, mert e mű a nap problémáit öleli fel és nemzetközi vonatkozásaiban is a lexikon praktikuságával kezelhető.

Az EXLIBRIS-ben ismertett, vagy említett összes könyvek, de azonkívül bármely könyv, folyóirat vagy zenemű, bárhol bármilyen nyelven jelent meg, a Lepage könyvkereskedés útján Cluj—Kolozsvár, rendelhető meg. A magyar könyveknél a pengő ár 34-el szorozva adja a könyv lejt-árát. A francia könyvek frank-árát vagy 7—8 lejte lehet számítani, ebben a portó Clujig Párisból befoglaltatik. A goldmárka, körülbelül egynegyed dollárnak felel meg. Az Exlibris az előfizetőinek mindennemű könyvekre vonatkozó felvilágosítást, árkérdést díjmentesen elintézt és folyóiratokból, ami csak a kiadótól beszerezhető, ingyen mutatványszámot küld. Az Exlibris útján a könyvkedvelők és könyvvásárlók kedvezményben részesülnek. Könyvmegrendelésnél szíveskedjék hivatkozni az Exlibris számára és oldalára, ahol a megrendelt könyv előfordul. Ha az Exlibrisből vagy a külön prospektusból megállapítható, szíveskedjék a könyv kiadóját is közölni. Okvetlenül minden rendelésnél érdekében közölje, hogy az Exlibrisnek előfizetője.

Legutóbbi keresztretjevényükre Makri Jolán nyerte meg (Szatmár). Kérjük, hogy adja meg pontos címet, hogy a könyvet elküldhessük részére.

Felelős kiadó:
LEPAGE könyvkereskedés, Cluj.

Francia ujdonságok!

Ossendowsky :	Frank
La Maroc enflamme . . .	12'—
Blasco Ibanez :	
La Teahtrice	10'—
Chesterton :	
Dickens	12'—
Marc Daubrive :	
La cite Luxurieuse	10'—
André Viollis :	
Seule en Russie	15'—
Francis Carco :	
Les Innocents	12'—
Binet Valmer :	
La femme blessé	12'—

Kaphatók a Lepage-cegnél,
Cluj-Kolozsvár.

Megjelent
A REKLAM
Minden modern kereskedő nélkülözhetetlen fegyvertára. Tartalma: Dr. Naményi Ernő: A reklám gazdaságtana, Dr. Hermanaé: A reklám lélektana, Dr. Nádaí Pál: A reklám művészete.
A három részes egész vászonkötésbe kötött 60 műmelléklettel és számos szöveggel díszített könyv a magyar reklámirodalom legkiemelkedőbb terméke.
Ara: Lei —

Speciálpapírok minden iparág számára!

Staniol és alumíniumlemezek egész Romániára szóló vezrékpviselete és gyári raktára. Mérnöki műszerek, mérő rajzszerek, készülékek, állandó lécek, Richter-körzők állomány teljes sorozatban raktáron.
Angol könyvkötővászson gyári raktára egész Romániára.
Lepage könyvkereskedés Kvár